

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ

του Μιλτιάδη Μιλτιάδου

Συγγραφέας και Εκδότης:
© Μιλτιάδης Μιλτιάδου

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ

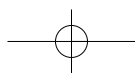
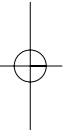
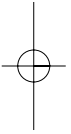
Ο Μιλτιάδης Μιλτιάδου είναι πτυχιούχος της Νομικής Σχολής Αθηνών, κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στην Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση του Πανεπιστημίου του Άμστερνταμ, και Humphrey Fellow Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου της Ουάσιγκτον.

Ύστερα από μακρά και ευδόκιμη υπηρεσία στο Τμήμα Τελωνείων και την Υπηρεσία ΦΠΑ διορίστηκε γενικός διευθυντής της S. J. Zevlaris Insurance Agency Co Ltd γενικού αντιπροσώπου της American Home Assurance Company στην Κύπρο.

ISBN 978-9963-7824-4-4

Η παρούσα μελέτη έχει συνταχθεί για να παρέχει μια απλή καθοδήγηση στους ενδιαφερόμενους για την ασφάλιση της επαγγελματικής ευθύνης των δικηγόρων. Δεν αποτελεί περιεκτική ή πλήρη ανάλυση της νομοθεσίας ούτε συνιστά νομική συμβουλή. Οι απόψεις που εκφράζονται είναι αυστηρά προσωπικές του συγγραφέα και δεν δεσμεύουν την εταιρεία που τον εργοδοτεί ή οποιαδήποτε άλλη εταιρεία του ομίλου στον οποίο ανήκει. Αν υπάρχουν οποιαδήποτε λάθη, είναι του συγγραφέα. Οι αναγνώστες προτρέπονται να εξασφαλίσουν ανεξάρτητη νομική ή ασφαλιστική συμβουλή πριν εφαρμόσουν τις πληροφορίες που περιέχονται σ' αυτή τη μελέτη σε συγκεκριμένες καταστάσεις.

Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ

(1) Η επαγγελματική συμπεριφορά του δικηγόρου

Η άσκηση του επαγγέλματος του δικηγόρου διέπεται από τον περί Δικηγόρων Νόμο και τους Κανονισμούς Δεοντολογίας.

Σύμφωνα με τους Κανονισμούς ο δικηγόρος οφείλει να υπηρετεί τη δικαιοσύνη και να συνεργάζεται στην απονομή της. Η βάση του επαγγελματικού αυτού καθήκοντος είναι η υπεράσπιση των δικαιωμάτων του πελάτη του στο μέτρο της ικανότητας του, χωρίς φόβο και σε αυστηρή συμμόρφωση με την ισχύουσα Περί Δικηγόρων νομοθεσία και τον ηθικό νόμο.

Άλλοι κανονισμοί που αφορούν τις σχέσεις του δικηγόρου με τον πελάτη προβλέπουν μεταξύ άλλων και τα εξής σημαντικά:

- Ο δικηγόρος οφείλει να συμβουλεύει και να υπερασπίζεται τον πελάτη του σε εύλογο χρόνο, ευσυνείδητα και με επιμέλεια.
- Ο δικηγόρος δεν μπορεί να δεχτεί μια υπόθεση αν δεν μπορεί να ασχοληθεί με αυτή σε εύλογο χρόνο λαμβανομένων υπόψη των περιστάσεων της υπόθεσης και των άλλων υποχρεώσεων του.
- Ο δικηγόρος οφείλει να μην ενεργεί ως σύμβουλος ή εκπρόσωπος ή δικηγόρος περισσοτέρων του ενός πελατών στην ίδια υπόθεση, εφόσον υπάρχει σύγκρουση των συμφερόντων αυτών των πελατών ή σοβαρός κίνδυνος για τέτοια σύγκρουση.
- Ο δικηγόρος οφείλει να μη διαβεβαιώνει τον πελάτη του ότι θα κερδίσει την υπόθεσή του, οφείλει να δίνει μόνο τη γνώμη του για το βάσιμο ή μη της υπόθεσης.
- Ο δικηγόρος οφείλει να συμβουλεύει τον πελάτη του να συμβιβάζει την υπόθεση του αν ο συμβιβασμός είναι κατά τη γνώμη του δίκαιος και εύλογος.
- Όταν ο δικηγόρος αναλαμβάνει υπόθεση, δεν δύναται να αποσυρθεί, εκτός αν μεσολάβησε εύλογη αιτία που επηρεάζει την καλή φήμη του, την αξιοπρέπεια του ή τη συνείδηση του ή αν μεσολάβησε παραβίαση από τον πελάτη του οποιασδήποτε ηθικής ή υλικής υποχρέωσης προς αυτόν ή διαφωνία ως προς τον χειρισμό της υπόθεσης, ή λόγω οποιασδήποτε άλλης εύλογης αιτίας.
- Ο δικηγόρος οφείλει πάντα να καταβάλλει εύλογη προσπάθεια για εξεύρεση λύσης στη διαφορά του πελάτη του ανάλογη με το κόστος της υπόθεσης και οφείλει την κατάλληλη στιγμή να του παρέχει τη συμβουλή του σχετικά με την δυνατότητα αναζήτησης συμφωνίας ή επίκλησης εξωδικαστικών λύσεων ώστε να τερματισθεί η διαφορά.
- Ο δικηγόρος οφείλει να τηρεί τα κεφάλαια των πελατών σε ξεχωριστό τραπεζικό λογαριασμό στο όνομα του δικηγόρου που να αναφέρει ότι κατατίθενται και κρατούνται για λογαριασμό των πελατών.

(2) Διάπραξη αστικού αδικήματος

Η επαγγελματική ευθύνη του δικηγόρου καταρχήν μπορεί να προκύψει από τη διάπραξη αστικού αδικήματος. Ο κάθε επαγγελματίας, συμπεριλαμβανομένων και των δικηγόρων, σύμφωνα με το άρθρο 51(2) του περί Αστικών Αδικημάτων Νόμου (που κωδικοποιεί το κοινό δίκαιο) οφείλει να επιδεικνύει επιμέλεια κατά το χειρισμό των υποθέσεων του πελάτη του:

«51 (2) Υποχρέωση να μην επιδεικνύεται αμέλεια υφίσταται στις πιο κάτω περιπτώσεις, δηλαδή –

(ε) Πρόσωπο που ασκεί με αμοιβή ή άλλως πως επάγγελμα, επιτήδευμα ή ασχολία ή παρέχει υπηρεσίες σε άλλο πρόσωπο υπέχει τέτοια υποχρέωση έναντι κάθε προσώπου επί του οποίου ή επί της ιδιοκτησίας του οποίου ασκεί το επάγγελμα, επιτήδευμα ή ασχολία ή προς τον οποίο παρέχει την υπηρεσία.»

Ο ορισμός της επαγγελματικής αμέλειας βρίσκεται στο άρθρο 51(1) του Νόμου:

«51(1) Αμέλεια συνίσταται –

(β) στην παράλειψη καταβολής τέτοιας δεξιότητας ή επιμέλειας για την άσκηση επαγγέλματος, επιτηδεύματος ή ασχολίας όπως ένα λογικό συνετό πρόσωπο, που έχει τα προσόντα για την άσκηση του επαγγέλματος αυτού, επιτηδεύματος ή ασχολίας θα κατέβαλλε υπό τις περιστάσεις και στην πρόκληση ζημιάς εξαιτίας αυτής.»

(3) Παράβαση συμβατικού όρου

Επαγγελματική ευθύνη μπορεί να προκύψει και από την παράβαση όρου της σύμβασης μεταξύ δικηγόρου και πελάτη. Κάθε σύμβαση παροχής υπηρεσιών εμπεριέχει σιωπηρό όρο ότι ο επαγγελματίας θα ασκεί λογική επιμέλεια και δεξιότητα κατά την παροχή των υπηρεσιών. Αν η παράλειψη να ασκηθεί λογική επιμέλεια και δεξιότητα προκαλεί οικονομική απώλεια, ο πελάτης μπορεί να εναγάγει το δικηγόρο για αμέλεια.

Το αποτέλεσμα της αγωγής θα είναι το ίδιο ανεξάρτητα από το αν έχει εγερθεί για διάπραξη αστικού αδικήματος ή παράβαση συμβατικού όρου. Η αγωγή για διάπραξη αστικού αδικήματος μπορεί να έχει κάποια πλεονεκτήματα, ιδίως στις περιπτώσεις που η σύμβαση παροχής υπηρεσιών περιλαμβάνει όρους που εξαιρούν την ευθύνη ή περιορίζουν την πληρωμή αποζημιώσεων ή τροποποιούν το χρόνο παραγραφής.

(4) Περιορισμός της επαγγελματικής ευθύνης

Σύμφωνα με τον περί Καταχρηστικών Ρητρών σε Καταναλωτικές Συμβάσεις Νόμο του 1996 ρήτρα που αποκλείει ή περιορίζει κατά τρόπο ανάρμοστο τα δικαιώματα του πελάτη σε περίπτωση μη πλήρους ή μερικής ή πλημμελούς εκτέλεσης οποιασδήποτε από τις συμβατικές υποχρεώσεις εκ μέρους του προμηθευτή, θεωρείται καταχρηστική.

Στην αγγλική υπόθεση *Marplace (Number 512) Ltd v. Chaffe Street (2006)* το δικαστήριο έκρινε ότι ήταν λογικό το ανώτατο όριο ευθύνης στην επιστολή ανάληψης της υπόθεσης από το δικηγόρο για τους εξής λόγους:

- οι πελάτες ήταν εξοικειωμένοι με τις ρήτρες περιορισμού της ευθύνης σε επαγγελματικές συμβάσεις,
- οι πελάτες είχαν συζητήσει την πρόνοια περιορισμού με τους δικηγόρους και δεν είχε επιβληθεί ως μη διαπραγματεύσιμος όρος,
- η επιστολή ανάληψης της υπόθεσης περιλάμβανε πρόνοια για συζήτηση τροποποίησης του ανώτατου ορίου,
- το ανώτατο όριο καθορίστηκε με λογικές εμπορικές αρχές, λαμβάνοντας υπόψη την ασφαλιστική κάλυψη και το ασφάλιστρο καθώς και τις περιστάσεις της συναλλαγής.

(5) Ευθύνη προς τρίτους

Ο δικηγόρος, όπως και κάθε άλλος επαγγελματίας, δεν υπέχει απλώς καθήκον εκπλήρωσης των υποχρεώσεων που προκύπτουν από τη σύμβαση με τον πελάτη του, αλλά υπέχει δυνητικά και καθήκον προς τρίτους ιδιαίτερα σε σχέση με αμελείς / ανακριβείς δηλώσεις που προκαλούν οικονομική ζημιά (*Hedley Byrne & Co v. Heller & Partners Ltd (1963)*). Όμως, αν δοθεί συμβουλή σε τρίτο μέρος με ρητή αποποίηση της ευθύνης, τότε δεν μπορεί να καταλογιστεί ευθύνη στον επαγγελματία.

(6) Το απαιτούμενο επίπεδο επιμέλειας και δεξιοτήτας

Ο βαθμός επιμέλειας και δεξιοτήτας που αναμένεται από το δικηγόρο είναι εκείνος που λογικά αναμένεται από ένα συνηθισμένο ικανό δικηγόρο και όχι από ένα δικηγόρο που κατέχει υπερβολικά προσόντα. Στην αγγλική υπόθεση *Lamphier v. Phipos (1838)* λέχθηκαν και τα εξής:

«Κάθε πρόσωπο καθίσταται μέλος ενός πολυμαθούς επαγγέλματος αναλαμβάνει ότι θα το εξασκεί με ένα λογικό βαθμό προσοχής και επιδεξιότητας. Δεν αναλαμβάνει, αν είναι δικηγόρος, ότι θα κερδίσει οπωσδήποτε την υπόθεσή σου, ούτε αν είναι γιατρός ότι θα επιτύχει μια θεραπεία, ούτε αναλαμβάνει ότι θα χρησιμοποιήσει τον υψηλότερο βαθμό επιδεξιότητας. Μπορεί να υπάρχουν πρόσωπα που έχουν καλύτερη εκπαίδευση και μεγαλύτερα πλεονεκτήματα από αυτόν, αλλά όμως αναλαμβάνει να επιδείξει ένα καλό, εύλογο και ικανό επίπεδο επιδεξιότητας.»

Σε υποθέσεις όπου προβάλλεται ισχυρισμός για παράβαση καθήκοντος επιμέλειας το δικαστήριο θα εξετάσει ποιο επίπεδο δεξιοτήτας παρουσίαζε τον εαυτό του ότι κατείχε ο δικηγόρος. Το δικαστήριο θα τον κρίνει ανάλογα με το επίπεδο δικηγόρων που κατέχουν παρόμοια προσόντα και δεξιότητες. Επομένως, αν κάποιος δικηγόρος καθοδηγεί τους πελάτες του που στηρίζονται στις συμβουλές του πιστεύουν ότι έχει ανώτερο επίπεδο επαγγελματικής ικανότητας, τότε το δικαστήριο θα τον κρίνει ανάλογα με το επίπεδο των «ειδικών» συναδέλφων του. Παρόλον που το ζήτημα αυτό δεν αποφασίστηκε στην υπόθεση *Duchess of Argyll v. Beuselinck (1972)*, όπου ο πελάτης ζήτησε συμβουλή από δικηγόρο για τομέα στον οποίο δεν παρουσιαζόταν ως ειδικός, ο δικαστής ανέφερε και τα εξής:

«Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι ο άπειρος δικηγόρος έχει ευθύνη αν αποτύχει να φθάσει το επίπεδο ενός λογικά ικανού δικηγόρου. Αλλά αν ο πελάτης αναθέτει την υπόθεσή του σε δικηγόρο ανώτερης βαθμίδας και με μεγάλη εμπειρία, θα απορριφθεί μια αγωγή για αμέλεια αν φανεί ότι ο δικηγόρος δεν επέδειξε την επιμέλεια και φροντίδα που αναμενόταν από αυτόν, παρόλον που δεν έπεσε κάτω από το επίπεδο ενός λογικά ικανού δικηγόρου; Αν ο πελάτης συμβάλλεται με ειδικό, και αναμφίβολα αναμένει ότι θα πληρώσει ανάλογη αμοιβή, δεν δικαιούται να αναμένει κάτι περισσότερο από το επίπεδο του λογικά ικανού; Αναφέρομαι όχι απλώς σε εκείνους που είναι ειδικοί σε συγκεκριμένο κλάδο δικαίου, αντιπαραβάλλοντάς τους με τους γενικούς δικηγόρους, αλλά επίσης και σε εκείνους με μακρά πείρα και μεγάλη δεξιότητα αντιπαραβάλλοντάς τους με εκείνους που ασκούν δικηγορία στον ίδιο κλάδο δικαίου αλλά που κατέχουν μάλλον συνηθισμένες ικανότητες και έχουν λιγότερη πείρα.»

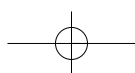
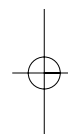
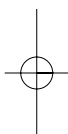
(7) Αποζημιώσεις

Όταν διαπράττεται ένα αστικό αδίκημα, το πρόσωπο που υφίσταται βλάβη ή ζημιά δικαιούται να αναζητήσει αποζημιώσεις από τον αδικοπραγούντα (άρθρο 3 του περί Αστικών Αδικημάτων Νόμου). Το δικαστήριο επιδικάζει αποζημιώσεις που αποσκοπούν στο να θέσουν το ζημιωθέν μέρος πίσω στη θέση που ήταν πριν να διαπραχθεί το αστικό αδίκημα.

Σε περίπτωση παράβασης της σύμβασης, ο ζημιωθείς συμβαλλόμενος έχει δικαίωμα αποζημίωσης από τον υπαίτιο αντισυμβαλλόμενο (άρθρο 73 του περί Συμβάσεων Νόμου). Το δικαστήριο επιδικάζει αποζημιώσεις που αποσκοπούν στο να θέσουν το ζημιωθέν μέρος στην ίδια θέση που θα ήταν αν το υπαίτιο μέρος είχε εκτελέσει τις συμβατικές του υποχρεώσεις, κατά την έκταση που αυτό μπορεί να επιτευχθεί με την πληρωμή χρημάτων.

Κατά την επιμέτρηση των αποζημιώσεων υπερισχύει η αρχή ότι οι αποζημιώσεις πρέπει να είναι λογικές.

NΟΜΟΛΟΓΙΑ

Μέχρι σήμερα δεν έχουν εκδοθεί αποφάσεις από τα κυπριακά δικαστήρια σε σχέση με την επαγγελματική ευθύνη δικηγόρων, γι' αυτό και θα ήταν χρήσιμη η αναφορά σε αγγλικές αποφάσεις.

(1) Επαγγελματική ευθύνη προς πελάτες

Ως κλασικά παραδείγματα επαγγελματικής αμέλειας αναφέρονται:

- η παράλειψη καταχώρησης της αγωγής μέσα στο χρόνο παραγραφής – *Kitchen v. Royal Air Force Association (1958)*,
- η καταχώρηση της αγωγής σε αναρμόδιο δικαστήριο – *Williams v. Gibbs (1836)*, *Cox v. Leech (1857)*,
- η παράλειψη έγκαιρης καταχώρησης υπεράσπισης – *Godefroy v. Jay ((1831)*,
- η παράλειψη εκπροσώπησης του πελάτη κατά την ακρόαση – *Burgoine v. Taylor (1878)*.

Sykes v. Midland Bank Executor and Trustee Co Ltd (1971)

Οι δικηγόροι συμβούλευαν τους πελάτες τους που ήταν αρχιτέκτονες και επιμετρητές για υπενοικίαση γραφείων. Στη σύμβαση υπενοικίασης υπήρχε όρος απαγόρευσης της αλλαγής της χρήσης χωρίς την έγκριση του ιδιοκτήτη και του ενοικιαστή. Οι δικηγόροι ενέκριναν τη σύμβαση υπενοικίασης και παρά το ότι γνώριζαν ότι οι πελάτες τους πιθανόν να επιθυμούσαν να παραχωρήσουν χώρο ή να υπενοικιάσουν στο μέλλον, δεν επεξήγησαν καθόλου τον περιοριστικό όρο. Ύστερα από πέντε χρόνια οι πελάτες τους δοκίμασαν να υπενοικιάσουν μέρος των γραφείων σε οίκο εισαγωγών – εξαγωγών. Ο ιδιοκτήτης της ακίνητης ιδιοκτησίας αρνήθηκε να συναινέσει στην αλλαγή χρήσης και οι πελάτες δεν μπόρεσαν να βρουν κατάλληλο υπενοικιαστή για τρία χρόνια.

Το δικαστήριο αποφάσισε ότι οι δικηγόροι όφειλαν να επισύρουν ρητά την προσοχή των πελατών τους στο ότι ο ιδιοκτήτης της ακίνητης ιδιοκτησίας είχε απόλυτο δικαίωμα να αρνηθεί να δώσει συγκατάθεση για αλλαγή χρήσης. Οι πελάτες στηρίζονται στους δικηγόρους τους για να επισύρουν την προσοχή τους σε ασυνήθιστες ρήτρες ή κινδύνους στις συμβάσεις. Η παράλειψη του δικηγόρου να επισύρει τη προσοχή των πελατών του στον περιοριστικό όρο ήταν κατά παράβαση του καθήκοντός του ως δικηγόρου προς τους πελάτες και, επομένως, αμελής.

Heywood v. Wellers (1976)

Η κυρία Heywood δάνεισε σ' ένα φίλο £50. Αυτός υποσχέθηκε να την εξοφλήσει με μηνιαίες δόσεις £10, αλλά ύστερα από την πρώτη δόση δεν πλήρωσε άλλη. Επειδή συμπεριφέρθηκε κάπως απρεπώς η κυρία Heywood αποφάσισε να τον εναγάγει για τις £40 που της χρωστούσε. Η κυρία Heywood συμβουλευτήκε τους εναγόμενους δικηγόρους, και συνάντησε ένα από το προσωπικό τους που νόμιζε πως ήταν αδειούχος δικηγόρος ενώ ήταν γραφέας. Οι οδηγίες της ήταν ότι επιθυμούσε να αποσταλεί επιστολή από τους δικηγόρους που να απαιτεί εξόφληση. Την συμβούλεψαν ότι θα μπορούσαν να εγείρουν αγωγή στο επαρχιακό δικαστήριο αν δεν εξοφλούνταν τα χρήματα, και όταν ρώτησε πόσο χρόνο και πόσα θα κόστιζε η διαδικασία της απάντησαν τρεις εβδομάδες και £25.

Οι δικηγόροι έστειλαν την επιστολή στον οφειλέτη ο οποίος επισκέφθηκε την κυρία Heywood και την έβρισε. Ο γραφέας των δικηγόρων της είπε ότι θα μπορούσε να εξασφαλίσει περιοριστικό διάταγμα για να προστατευτεί από περαιτέρω ενοχλήσεις και αυτή ζήτησε από τους δικηγόρους να προχωρήσουν και να καταχωρήσουν αίτηση για τέτοιο διάταγμα.

Ο γραφέας των δικηγόρων διαβίβασε οδηγίες σε δικηγόρο να αρχίσει τη διαδικασία. Ο δικηγόρος συμβούλεψε ότι η διαδικασία έπρεπε να διεξαχθεί ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου, και η διαδικασία άρχισε χωρίς να το γνωρίζει η κυρία Heywood. Επιδόθηκε κλητήριο ένταλμα στον εναγόμενο όταν εντοπίστηκε σε μια μπουραρία. Από εκεί και πέρα δεν έκανε τίποτε σε σχέση με τη διαδικασία αλλά ο γραφέας παρέλειψε να λάβει τα κατάλληλα μέτρα ελλείψει καταχώρησης εμφάνισης. Η υπόθεση πήγαινε από το κακό στο χειρότερο και η κυρία Heywood πλήρωσε προκαταβολή έναντι των εξόδων £175. Στην απουσία του γραφέα από το δικηγορικό γραφείο ένας από τους προϊσταμένους του έγραψε στην κυρία Heywood ζητώντας ακόμη £100 έναντι των εξόδων. Αυτή, όχι παράλογα, απάντησε ότι η απαίτηση αυτή ήταν ληστρική και του είτε να σταματήσει αμέσως την υπόθεση. Οι δικηγόροι απέσυραν την υπόθεση και της έστειλαν το λογαριασμό τους για £446,49.

Εν τω μεταξύ η κυρία Heywood καταχώρησε μόνη της αγωγή στο επαρχιακό δικαστήριο για αποζημιώσεις και έξοδα και επιστροφή των χρημάτων που ήδη κατέβαλε έναντι εξόδων. Κατά την έφεσή της, που χειρίστηκε και πάλιν η ίδια, η κυρία Heywood πέτυχε να πάρει £150 για την αποτυχία του δικηγόρου να χειριστεί αποτελεσματικά την υπόθεσή της, και την επακόλουθη ενόχληση, θλίψη και ψυχική οδύνη, μείον £25 ως το ποσό που υπολογίστηκε ότι της κόστισε η εξασφάλιση του περιοριστικού διατάγματος. Επίσης το καθαρό ποσό των £168 επιδικάστηκε σ' αυτή ως ανάκτηση των εξόδων της που ήδη είχε πληρώσει στο δικηγόρο, συν £125 για αποζημιώσεις, καταλήγοντας σε £293 συνολικά.

Midland Bank Trust Co Ltd & Another v. Hett Stubbs & Kemp (1978)

Ο κύριος Walter Green ήταν ιδιοκτήτης μιας φάρμας που ενοικίαζε στο μεγαλύτερο υιό του Geoffrey με τον οποίο συμφώνησε ότι θα είχε δικαίωμα προαίρεσης (option) 10 ετών στην ενοϊκή τιμή των £75 το στρέμμα. Η μητέρα και ο υιός επιθυμούσαν αυτή η διευθέτηση να τεθεί πάνω σε τυπική νομική βάση και έδωσαν οδηγίες γι' αυτό το σκοπό στους δικηγόρους τους. Για την εγκυρότητα του δικαιώματος προαίρεσης απαιτείτο αντιπαροχή και συμφωνήθηκε ένα υποτυπώδες ποσό £1. Ήταν ζωτικής σημασίας να καταχωρηθεί το δικαίωμα προαίρεσης στο κτηματολόγιο για να προστατευτεί το συμφέρον του υιού. Παρόλον που το δικαίωμα προαίρεσης ήταν σε ισχύ για 10 έτη από το Μάρτιο του 1961, δεν είχε καταχωρηθεί από τους δικηγόρους μέχρι το Σεπτέμβριο 1967. Εν τω μεταξύ οι οικογενειακές σχέσεις είχαν αλλάξει και άλλοι δικηγόροι ενεργώντας εκ μέρους του κυρίου Walter Green μεταβίβασαν τη φάρμα στην κυρία Green έναντι αντιπαροχής £500. Η συναλλαγή ολοκληρώθηκε ένα μήνα πριν την καταχώρηση στο κτηματολόγιο του δικαιώματος προαίρεσης το οποίο θεωρήθηκε άκυρο. Έτσι ο υιός Geoffrey Green, ενήγαγε τους δικούς του δικηγόρους για παράβαση επαγγελματικού καθήκοντος.

Το δικαστήριο αποφάσισε ότι οι δικηγόροι είχαν παραβιάσει το καθήκον τους κάτω από δύο κεφάλαια:

- Συμβατικά: οι εναγόμενοι έπρεπε να είχαν συντάξει και συμπληρώσει κατάλληλη και έγκυρη συμφωνία δικαιώματος προαίρεσης, που θα δέσμευε τα μέρη και οποιοδήποτε πρόσωπο στα χέρια του οποίου θα μπορούσε να περιέλθει το τεμάχιο γης. Δεν το είχαν πράξει με την παράλειψή τους να προβούν σε καταχώρηση.
- Διάπραξη Αστικού Αδικήματος: υπήρχε σχέση Hedley Byrne μεταξύ του υιού και των δικηγόρων του και υπήρχε ευθύνη για τη ζημιά που προκλήθηκε στον υιό τον Αύγουστο του 1967.

Maurice Joseph Hickman v. (1) Blake Laphorn and (2) David Fisher (2005)

Ο ενάγων έδωσε οδηγίες στους εναγόμενους δικηγόρους (ο πρώτος solicitor και ο δεύτερος barrister) να ενεργήσουν εκ μέρους του σε σχέση με αγωγή για σωματικό τραυματισμό που υπέστη σε οδικό ατύχημα. Ο οδηγός του εμπλεκόμενου αυτοκινήτου ήταν ανασφάλιστος κατά το χρόνο του ατυχήματος και το Motor Insurers' Bureau (MIB) αμφισβήτησε την ευθύνη.

Τα ιατρικά πιστοποιητικά υποδείκνυαν ότι ο ενάγων είχε υποστεί σοβαρά τραύματα και ότι υπήρχε πιθανότητα να μη μπορούσε να εξασφαλίσει εργασία επί πληρωμή. Το MIB υπέβαλε διαδοχικά αριθμό προτάσεων ενώπιον του δικαστηρίου για συμβιβασμό, αρχικά £50.000 και ύστερα £60.000, που απορρίφθηκαν. Τελικά πρόσφερε £70.000 συν έξοδα. Ο barrister υπολόγισε το πιθανό quantum σε £144.000, από το οποίο αφαίρεσε 25% λόγω του ότι ο ενάγων δεν φορούσε ζώνη ασφαλείας και κατέληξε σε £108.000. Επίσης συμβούλεψε ότι οι πιθανότητες επιτυχίας ήταν 50/50 και αυτό μείωνε την απαίτηση σε £54.000. Με βάση αυτό τον υπολογισμό η προσφορά για £70.000 ήταν γενναιόδωρη. Ο solicitor μελέτησε τα ιατρικά πιστοποιητικά και δήλωσε σε κάποιο έντυπο ότι η πιθανή αξία της απαίτησης ήταν £500.000.

Ο barrister ηγήθηκε των συζητήσεων για συμβιβασμό και συμβούλεψε τον ενάγοντα να δεχθεί την προσφορά του MIB για £70.000 υποθέτοντας ότι θα μπορούσε να εξασφαλίσει και να διατηρήσει πλήρη απασχόληση. Ο ενάγων αποδέχθηκε την προσφορά και ύστερα προσπάθησε μερικές φορές να εργαστεί αλλά δεν τα κατάφερε.

Τότε ο ενάγων ενήγαγε τους δικηγόρους ισχυριζόμενος ότι ήταν αμελείς διότι παρέλειψαν να λάβουν υπόψη την πιθανότητα να μην καταφέρει να εξασφαλίσει πλήρη απασχόληση όταν διαπραγματεύονταν συμβιβασμό στην αρχική δίκη. Το δικαστήριο αποφάσισε ότι η πιθανή αξία της απαίτησης ήταν £500.000 και ότι και οι δύο δικηγόροι ήταν αμελείς. Ο barrister παρέλειψε να υπολογίσει την μελλοντική απώλεια εισοδημάτων και ο solicitor, παρόλον που ενεργούσε ως παρατηρητής κατά τη διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων, είχε καθήκον να επέμβει αν έβλεπε ότι κάτι δεν πήγαινε καλά.

Στον επιμερισμό της ευθύνης μεταξύ των εναγομένων το δικαστήριο έλαβε υπόψη τον πρωταγωνιστικό ρόλο του barrister στην εκτίμηση της απαίτησης και στις διαπραγματεύσεις για συμβιβασμό και την αρχαιότητα και πείρα του καθώς επίσης την μεγαλύτερη γνώση της υπόθεσης που είχε ο solicitor. Το δικαστήριο κατέληξε ότι ο σωστός επιμερισμός ήταν δύο τρίτα για το barrister και ένα τρίτο για το solicitor.

Fulham Leisure Holdings Ltd v. Nicholson Graham & Jones (2006)

Η υπόθεση αφορούσε το μερίδιο εξαγοράς του Mohamed Al Fayed στη Fulham Football Club το 1997. Η συμφωνία ήταν να εξασφαλίσει ο κύριος Al Fayed το 75% των μετοχών και οι πωλητές να κρατήσουν το 25%. Όμως, υπήρχε πρόθεση στη συμφωνία να εξασφαλιστεί ότι το ποσοστό μετοχικού κεφαλαίου των μετόχων μειωηφίας θα προστατεύονταν μέχρι ενός επιπέδου επένδυσης. Όταν ο κύριος Al Fayed θα επένδυε περισσότερα των £60 εκ. (που κατ' εκείνο το χρόνο φαινόταν μάλλον αδύνατο) η προστασία θα τερματιζόταν. Οι εναγόμενοι δικηγόροι δεν περιέλαβαν αυτή την πρόνοια στην τελική συμφωνία. Ύστερα από πέντε χρόνια η συνεισφορά του κυρίου Al Fayed στον ποδοσφαιρικό σύλλογο υπερέβη τα £60 εκ. αλλά δεν μπορούσε να μειώσει τη συμμετοχή των μετόχων μειωηφίας στο μετοχικό κεφάλαιο κάτω από το 10%. Ο κύριος Al Fayed ισχυρίστηκε ότι ως αποτέλεσμα της παράλειψης να συμπεριληφθεί η πρόνοια αναγκάστηκε να πληρώσει ακόμη £7.5 εκ. το 2002 για να εξαγοράσει ολοσχερώς τους μετόχους μειωηφίας. Απαίτησε αυτό το ποσό από τους εναγόμενους δικηγόρους στη βάση ότι αυτό ήταν το ποσό που του κόστισε να εξασφαλίσει τη θέση που θα ήταν από την αρχή αν οι δικηγόροι δεν ήταν αμελείς στη σύνταξη της συμφωνίας.

Οι δικηγόροι επιχειρηματολόγησαν ότι ο κύριος Al Fayed γνώριζε ότι δεν είχε συμπεριληφθεί τέτοια πρόνοια στην τελική συμφωνία, αλλά δεν είχαν έγγραφη μαρτυρία να υποστηρίξουν τον ισχυρισμό τους. Ο δικαστής αποφάσισε ότι η πρόνοια είχε παραλειφθεί από ατύχημα και λόγω αμέλειας.

Όμως, ο κύριος Al Fayed δεν κατάφερε να πείσει το δικαστήριο να του επιδικάσει τις αποζημιώσεις που ζητούσε διότι το δεν τις θεώρησε λογικές. Το δικαστήριο έλαβε υπόψη του ότι εξαγοράζοντας τους μετόχους μειωηφίας ο κύριος Al Fayed εξασφάλισε συμφέροντα πέραν της δυνατότητας μείωσης του ποσοστού του μετοχικού τους κεφαλαίου. Ο κύριος Al Fayed διεκδίκησε £100.000 ως έξοδα για να αποδείξει την αμέλεια και το δικαστήριο του επιδίκασε μόνο £6.750. Από την άλλη οι εναγόμενοι δικηγόροι πλήρωσαν £150.000 σε πραγματογνώμονα για λογιστική μαρτυρία αναφορικά με τη γενεσιουργό αιτία και το quantum. Τις εκθέσεις του πραγματογνώμονα τις επέδωσαν στον ενάγοντα αλλά δεν κάλεσαν τον πραγματογνώμονα να μαρτυρήσει και δεν ζήτησαν από το δικαστή να διαβάσει τις εκθέσεις.

Phelps v. (1) Stewards and (2) Dinsmore (2007)

Ο κύριος Keating τραυματίστηκε σε οδικό ατύχημα και ανέθεσε στο δικηγορικό οίκο Stewards να ενεργήσουν εκ μέρους του στην απαίτηση κατά του αμελούς οδηγού. Οι δικηγόροι ανέμεναν ότι ο πελάτης τους θα λάμβανε ουσιαστικές προκαταβολές που θα επηρέαζαν τα ωφελήματά του από τις κοινωνικές ασφαλίσεις. Γι' αυτό ανέθεσαν στην κυρία Phelps, ειδική σε θέματα εμπιστευμάτων, να ενεργήσει ως σύμβουλος στην σύσταση εμπιστεύματος για τον πελάτη τους.

Η κυρία Phelps συμβούλεψε τους δικηγόρους και τον πελάτη τους για τη σύσταση συγκεκριμένου τύπου εμπιστεύματος περιγράφοντας με επιστολή τα σημαντικά του χαρακτηριστικά. Όμως παρέλειψε να συμβουλέψει τον κύριο Keating ότι τα χρήματα που θα μετέφερε στο εμπίστευμα πέραν συγκεκριμένου ορίου θα υπόκεινταν σε φορολογία 20%.

Ο κύριος Keating δημιούργησε το εμπίστευμα, μετέφερε σ' αυτό χρήματα και αναγκάστηκε να πληρώσει φόρο ύψους £181.000. Ενόψει της απώλειας ο κύριος Keating ενήγαγε την κυρία Phelps και τους δικηγόρους. Η κυρία Phelps συμβίβασε την υπόθεση εναντίον της και ζήτησε συνεισφορά από το δικηγορικό οίκο.

Το επίδικο θέμα ήταν η φύση και η έκταση του καθήκοντος που επιβλήθηκε στην κυρία Phelps με το έγγραφο διορισμού της. Ισχυρίστηκε ότι της ανετέθη μόνο για ένα περιορισμένο σκοπό της σύνταξης συγκεκριμένου εμπιστεύματος για την πρώτη προκαταβολή £35.000 και ότι σε συνάντηση με τον κύριο Keating τον συμβούλεψε προφορικά να μην τοποθετήσει άλλα ποσά στο εμπίστευμα χωρίς περαιτέρω συμβουλή από αυτή.

Όμως το δικαστήριο αποφάσισε ότι δεν υπήρχε συγκεκριμένη διάταξη στο έγγραφο διορισμού που να περιορίζει την έκτασή του ή οποιοσδήποτε σχετικές περιοριστικές περιστάσεις. Ο κύριος Keating δεν ήταν καλός γνώστης των θεμάτων (unsophisticated) και αυτό ήταν εμφανές στην κυρία Phelps. Η κυρία Phelps προβαλλόταν ως έχουσα εξειδίκευση και ειδικές γνώσεις σε σχέση με εμπιστεύματα, που ούτε ο πελάτης ούτε ο δικηγόρος του κατείχαν. Δοθέντος του ότι ο πελάτης δεν ήταν καλός γνώστης των θεμάτων και υπό το φως της πολυπλοκότητας και της σημασίας του περιορισμού, ο περιορισμός δεν θα μπορούσε να ισχύει εκτός αν ήταν γραπτός, υπογραμμισμένος και να είχε εξηγηθεί σωστά στον πελάτη.

Ο δικαστής περιέγραψε την υπόθεση αυτή ως την άλλη όψη του νομίσματος της υπόθεσης *Pickersgill v. Riley (2004)* που αφορούσε την έκταση του καθήκοντος επιμέλειας δικηγόρου που χειρίζεται υπόθεση ενός ιδιαίτερα έμπειρου επιχειρηματία. Σ' εκείνη την υπόθεση ο δικηγόρος δεν ήταν υποχρεωμένος να συμβουλέψει τον πελάτη του αναφορικά με τα εμπορικά χαρακτηριστικά μιας συναλλαγής. Ένας έμπειρος επιχειρηματίας θα έπρεπε να γνωρίζει τα επιχειρηματικά ρίσκα.

(2) Επαγγελματική ευθύνη προς άλλους

Ross v. Caunters (1979)

Η κυρία Ross ήταν δικαιούχος δυνάμει διαθήκης που συντάχθηκε το 1974 από τους εναγόμενους, που ήταν δικηγόροι στους οποίους ανέθεσε τη σύνταξή της ο διαθέτης. Ο διαθέτης είχε γράψει σ' αυτούς ρωτώντας «Έχω δικαίωμα να πιστεύω ότι οι δικαιούχοι δεν μπορούν να είναι μάρτυρες;». Χωρίς να απαντήσουν σ' αυτή την ερώτηση οι δικηγόροι έστειλαν στον διαθέτη ένα πρόχειρο της νέας διαθήκης με ορισμένες ερωτήσεις, και όταν έτυχαν χειρισμού η διαθήκη κατέληξε στην τελική της μορφή. Το κληροδότημα στον ενάγοντα ήταν ορισμένα κινητά και πέντε εικοστά ενός ακινήτου. Ο διαθέτης υπέγραψε τη διαθήκη στην παρουσία δύο μαρτύρων, ένας από τους οποίους ήταν ο σύζυγος της ενάγουσας. Ο νόμος προέβλεπε ότι αν ο σύζυγος δικαιούχου είναι μάρτυρας στη διαθήκη, τότε οποιοδήποτε κληροδότημα προς αυτόν είναι άκυρο.

Δύο χρόνια αργότερα ο διαθέτης αποβίωσε, και 9 μήνες ύστερα από το θάνατο οι δικηγόροι έγραψαν στην ενάγουσα αναφέροντας την πιθανή δυσκολία σε σχέση με τους μάρτυρες της διαθήκης του 1974. Στην πραγματικότητα η κυρία Ross έχασε το κληροδότημά της.

Ισχυρίστηκε αμέλεια εκ μέρους των δικηγόρων λόγω της παράλειψής τους να πληροφορήσουν ή να προειδοποιήσουν κατάλληλα το διαθέτη σε σχέση με το νόμο και όταν επιστράφηκε η διαθήκη να ελέγξουν κατά πόσο είχε συνταχθεί σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου. Περαιτέρω ισχυρίστηκε παράβαση καθήκοντος για την παράλειψή τους να παρατηρήσουν ότι ένας από τους υπογράφοντες μάρτυρες ήταν ο σύζυγος της ενάγουσας και έτσι το κληροδότημα θα ήταν άκυρο.

Οι δικηγόροι παραδέχθηκαν τους ισχυρισμούς, αλλά πρόβαλαν τα εξής επιχειρήματα:

- ότι η μόνη νομική υποχρέωσή τους ήταν προς το διαθέτη και μόνο συμβατικά, όχι για διάπραξη αστικού αδικήματος, και επομένως δεν μπορούσαν να είχαν ευθύνη λόγω αστικού αδικήματος σε τρίτο μέρος,
- ότι για λόγους δημόσιας πολιτικής, ο δικηγόρος δεν πρέπει να έχει ευθύνη για αμέλεια προς οποιοδήποτε εκτός από τον πελάτη του, και
- ότι εν πάση περιπτώσει η ενάγουσα δεν είχε δικαίωμα αποζημιώσεων λόγω αμέλειας επειδή η ζημιά που υπέστη ήταν καθαρά οικονομική.

Ο δικαστής κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει πλέον οποιοσδήποτε κανόνας ότι ο δικηγόρος που είναι αμελής στην εκτέλεση επαγγελματικών υπηρεσιών μπορεί να έχει μόνο συμβατική ευθύνη προς τον πελάτη του. Μπορεί να έχει ευθύνη τόσο προς τον πελάτη του όσο και προς άλλους για τη διάπραξη του αστικού αδικήματος της αμέλειας. Η βάση αυτής της ευθύνης προς άλλους είναι είτε επέκταση της αρχής Hedley Byrne είτε άμεση εφαρμογή της Donoghue v. Stevenson.

Επίσης ο δικαστής αποφάσισε ότι ένας δικηγόρος που λαμβάνει οδηγίες να προβεί σε μια συναλλαγή που θα επιφέρει όφελος σε αναγνωρισμένο τρίτο μέρος, οφείλει καθήκον επιμέλειας προς αυτό το τρίτο μέρος, εφόσον αντιλαμβάνεται ότι το τρίτο επηρεάζεται άμεσα από τις πράξεις και παραλείψεις του και μπορεί να προβλέψει ότι το τρίτο μέρος είναι πιθανόν να υποστεί βλάβη από εκείνες τις πράξεις ή παραλείψεις.

Το γεγονός ότι η απώλεια τέτοιου προσώπου είναι οικονομική και με κανένα τρόπο φυσική βλάβη σε προσωπική περιουσία δεν αποτελεί εμπόδιο στην απαίτηση εναντίον του δικηγόρου.

White and another v. Jones and others (1995)

Στις 4 Μαρτίου 1986 ο διαθέτης, που είχε τσακωθεί με τις ενάγουσες, τις δύο κόρες του, υπέγραψε διαθήκη με την οποία τις αποκλήρωνε. Τον Ιούνιο ο διαθέτης συμφιλιώθηκε με τις ενάγουσες και έστειλε γράμμα στους δικηγόρους του δίνοντας οδηγίες να ετοιμάσουν νέα διαθήκη και να συμπεριλάβουν κληροδότημα £9.000 για την κάθε μια. Οι δικηγόροι έλαβαν το γράμμα στις 17 Ιουλίου αλλά δεν έκαναν οτιδήποτε για ένα μήνα. Στις 16 Αυγούστου ένας γραφέας των δικηγόρων ζήτησε από τον κλάδο διαθηκών του δικηγορικού οίκου να συντάξουν διαθήκη ενσωματώνοντας τις νέες οδηγίες. Την επόμενη ημέρα ο γραφέας έφυγε για διακοπές και όταν επέστρεψε ύστερα από ένα δεκαπενθήμερο προέβη σε διευθετήσεις να συναντήσει το διαθέτη στις 17 Σεπτεμβρίου. Όμως, ο διαθέτης αποβίωσε στις 14 Σεπτεμβρίου πριν να εκτελεστεί η επιθυμία του για κληροδότημα προς τις ενάγουσες. Οι ενάγουσες ενήγαγαν τους δικηγόρους απαιτώντας αποζημιώσεις για αμέλεια.

Η υπόθεση έφθασε μέχρι το House of Lords όπου αποφασίστηκε ότι όπου ένας δικηγόρος δέχθηκε οδηγίες να συντάξει διαθήκη και ως αποτέλεσμα της αμέλειάς του ένας σκοπούμενος δικαιούχος δυνάμει της διαθήκης λογικά και προβλεπτά στερήθηκε του κληροδοτήματος, ο δικηγόρος έχει ευθύνη για την απώλεια του κληροδοτήματος. Οι δικηγόροι οφείλαν καθήκον επιμέλειας προς τις ενάγουσες και εφόσον η αμέλειά τους ουσιαστικά είχε αποστερήσει τις ενάγουσες από το σκοπούμενο κληροδότημα, η έφεση των δικηγόρων απορρίφθηκε.

(3) Επαγγελματική ευθύνη που δεν αφορά άσκηση δικηγορίας

Neushul v. Mellish and Harkavy (1967)

Ο δικηγόρος ανέλαβε να συμβουλέψει την πελάτισσά του πώς να δανειστεί χρήματα για να τα επενδύσει στην επιχείρηση ενός άνδρα με τον οποίο είχε ξετρελαθεί. Ο δικηγόρος επίσης ενεργούσε και εκ μέρους της εταιρείας στην οποία επιθυμούσε να επενδύσει η πελάτισσά του και γνώριζε ότι η εταιρεία δεν ευημερούσε. Επιπλέον είχε ενεργήσει στο παρελθόν και εκ μέρους του άνδρα, ο οποίος παρουσιαζόταν ως πλούσιος Αμερικάνος. Η πελάτισσα παρέλειψε να εξασφαλίσει οικονομική βοήθεια από το διευθυντή της τράπεζάς της και ο δικηγόρος τη βοήθησε να εξασφαλίσει δάνειο με ψηλό επιτόκιο υποθηκεύοντας την περιουσία της. Ο άνδρας έφυγε στις ΗΠΑ με τα χρήματα και δεν τα επέστρεψε ποτέ. Η πελάτισσα υπέστη οικονομική ζημιά και ενήγαγε το δικηγόρο για την παράλειψή του να την προειδοποιήσει για τον εν λόγω άνδρα τον οποίο ο διευθυντής της τράπεζας χαρακτήρισε ως τον πιο εμφανή απατεώνα που είχε δει.

Το δικαστήριο αποφάσισε ότι ο δικηγόρος επέδειξε επαγγελματική αμέλεια και εξήγησε ότι το καθήκον που κανονικά οφείλει ο δικηγόρος στον πελάτη του εκτείνεται μόνο σε νομική συμβουλή. Όμως αν αναλάβει να συμβουλέψει σε επιχειρηματικά θέματα, τότε έχει καθήκον να συμβουλέψει με ικανότητα, πλήρως και όχι παραπλανητικά. Στην παρούσα υπόθεση ο δικηγόρος συμβούλευε την ενάγουσα τόσο για την επιχειρηματική πλευρά όσο και για τα θέματα μεταβίβασης που αφορούσαν τη συναλλαγή. Πράγματι ήταν σε μια απίθανη θέση και δεν έπρεπε να δεχθεί να ενεργήσει για την ενάγουσα. Συμβουλευοντας την ενάγουσα ο δικηγόρος, λόγω της γνώσης του για τις οικονομικές καταστάσεις του άνδρα, έθεσε τον εαυτό του σε απέλπιδες δυσκολίες και, στην πράξη, απλώς της είχε δώσει ανεπαρκή προειδοποίηση.

(4) Επαγγελματική ευθύνη εκ προστήσεως

Lloyd v. Grace, Smith & Co (1912)

Η πελάτισσα αποτάθηκε στο δικηγορικό οίκο για να ζητήσει συμβουλή για την πώληση δύο επαύλεων που της ανήκαν. Ο γραφέας του δικηγορικού οίκου που ανέλαβε την υπόθεση έπεισε δολίως την πελάτισσα να του μεταβιβάσει τις δύο επαύλεις παραπλανώντας της ως προς τη φύση των εγγράφων που υπέγραψε. Το δικαστήριο αποφάσισε ότι ο δικηγορικός οίκος είχε ευθύνη προς την πελάτισσα παρόλον που η απάτη είχε διαπραχθεί προς όφελος του ανέντιμου γραφέα. Το γεγονός ότι ο γραφέας ενεργούσε προς ίδιον όφελος ήταν άσχετο εφόσον ενεργούσε μέσα στα πλαίσια της εργοδότησής του.

Uxbridge Permanent Benefit Building Society v. Pickard (1939)

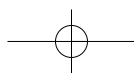
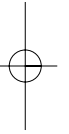
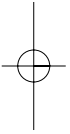
Ο γραφέας του δικηγόρου έστειλε επιστολή προς το χρηματοδοτικό οργανισμό και επισύναψε αίτηση για δάνειο από κάποιο κύριο Cox για την αγορά συγκεκριμένου ακινήτου. Κατά τη συνηθισμένη διερεύνηση του τίτλου ιδιοκτησίας ο γραφέας προέβηκε σε διάφορες παραστάσεις παρουσιάζοντας τον κύριο Cox ως δημόσιο υπάλληλο που είχε πρόθεση να αγοράσει το ακίνητο από τον ιδιοκτήτη του που το είχε αγοράσει από κάποιο συνταξιούχο αξιωματικό του ναυτικού πριν τριάντα χρόνια και υπέβαλε και τα σχετικά έγγραφα που πιστοποιούσαν τις μεταβιβάσεις. Ο χρηματοδοτικός οργανισμός πείσθηκε και έδωσε το δάνειο, όμως εκ των υστέρων διαπιστώθηκε ότι ο κύριος Cox δεν ήταν δημόσιος υπάλληλος και δεν διέμενε στη δηλωθείσα

διεύθυνση κατοικίας, και ότι ο ιδιοκτήτης του ακινήτου και ο αξιωματικός του ναυτικού ήταν ανύπαρκτα πρόσωπα. Το δικαστήριο αποφάσισε ότι ο δικηγόρος είχε ευθύνη προς το χρηματοδοτικό οργανισμό για την απώλειά του που είχε προκύψει από τις δόλιες ενέργειες του γραφέα του. Ο δικηγόρος είχε ευθύνη, έστω και αν ο χρηματοδοτικός οργανισμός δεν ήταν πελάτες του, επειδή ο γραφέας διενήργησε μια συναλλαγή που ενέπιπτε στα πλαίσια της πραγματικής και φαινομενικής εξουσίας του που διέθετε λόγω της θέσης του.

Richards v. Cox (1943)

Ο γραφέας του δικηγόρου είπε στον πελάτη ότι η απαίτησή του εξαιρείτο από μια ρήτρα σε ασφαλιστήριο μηχανοκινήτων οχημάτων. Η εν λόγω ρήτρα ήταν καινούρια και δεν την είχαν συναντήσει προηγουμένως και ήταν δύσκολο να ερμηνευτεί. Ο γραφέας όφειλε να παραπέμψει τη ρήτρα στο δικηγόρο – εργοδότη του για ερμηνεία. Η ερμηνεία του γραφέα ήταν εσφαλμένη και ο δικηγόρος βρέθηκε να έχει ευθύνη εκ προστήσεως για αποζημιώσεις εξαιτίας της αμέλειας του γραφέα του.

ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ

(1) Νομοθετική ρύθμιση

Η ασφάλιση της επαγγελματικής ευθύνης των δικηγόρων μέχρι τώρα, κατά το χρόνο συγγραφής της παρούσας, είναι προαιρετική. Σύμφωνα με τον κανονισμό 32 των περί Δεοντολογίας των Δικηγόρων Κανονισμών του 2002 (ΚΔΠ) 237/2002) «ο δικηγόρος δύναται να είναι διαρκώς και μέσα σε λογικά όρια ασφαλισμένος για την επαγγελματική του ευθύνη, λαμβάνοντας υπόψη τη φύση και την έκταση των κινδύνων που αναλαμβάνει με την άσκηση της δραστηριότητάς του».

Στα πλαίσια εναρμόνισης με το κοινοτικό κεκτημένο η ασφάλιση της επαγγελματικής προβλέπεται ότι θα καταστεί υποχρεωτική. Το Άρθρο 23 της Οδηγίας 2006/123/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 12.12.2006 σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά ζητά από τα κράτη μέλη να ενσωματώσουν στο εθνικό τους δίκαιο την υποχρέωση των παρόχων υπηρεσιών, οι υπηρεσίες των οποίων ενέχουν άμεσο και συγκεκριμένο κίνδυνο για τη χρηματοοικονομική ασφάλεια του αποδέκτη, να συνάπτουν κατάλληλη ασφάλιση επαγγελματικής ευθύνης για τη φύση και έκταση του κινδύνου.

Ήδη έχει γίνει απόπειρα θεσμοθέτησης της υποχρεωτικής ασφάλισης επαγγελματικής ευθύνης με τροποποιητικό νομοσχέδιο του περί Δικηγόρων Νόμου από το Δεκέμβρη του 2007.

(2) Ποιος είναι ο ασφαλισμένος

Την ασφαλιστική κάλυψη μπορεί να την παράσχει ασφαλιστική εταιρεία που κατέχει άδεια άσκησης ασφαλιστικών εργασιών στον κλάδο γενικής φύσεως. Το ασφαλιστήριο σύμφωνα με το άρθρο 2 του περί Ασκήσεως Ασφαλιστικών Εργασιών και Άλλων Συναφών Θεμάτων Νόμου του 2002 είναι το έγγραφο που εκδίδεται από ασφαλιστική εταιρεία και που αποδεικνύει τη σύναψη ασφαλιστικής συμβάσεως. Ο αντισυμβαλλόμενος της ασφαλιστικής εταιρείας συνήθως αποκαλείται «κάτοχος του ασφαλιστηρίου» (policyholder).

Το ασφαλιστήριο θα πρέπει να καλύπτει την επαγγελματική ευθύνη των εξής προσώπων που εμπίπτουν στον όρο «ασφαλισμένος» (insured):

(α) Ο κάτοχος του ασφαλιστηρίου

Ο κάτοχος του ασφαλιστηρίου μπορεί να είναι:

- αυτοεργοδοτούμενος δικηγόρος (sole practitioner), ή
- Εταιρεία Δικηγόρων (Lawyers' Company), δηλαδή
 - ο είτε ομόρρυθμη ή ετερόρρυθμη εταιρεία (partnership),
 - ο είτε Δικηγορική Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης (Lawyers' Limited Company) της οποίας το σύνολο των μετόχων και των μελών του διοικητικού συμβουλίου είναι δικηγόροι.

Ο αυτοεργοδοτούμενος δικηγόρος ασκεί τη δικηγορία στο όνομά του, ως άτομο. Η ευθύνη του είναι απεριόριστη και στις περιπτώσεις που υπέχει επαγγελματική ευθύνη τόσο η περιουσία του δικηγορικού γραφείου όσο και η προσωπική του περιουσία τίθενται σε κίνδυνο.

Οι ομόρρυθμες ή ετερόρρυθμες εταιρείες (συνεταιρισμοί) μπορούν να εγγραφούν ως Εταιρείες Δικηγόρων αν όλοι οι συνέταιροι είναι δικηγόροι. Ο συνεταιρισμός είναι ομάδα προσώπων που διεξάγουν εργασίες (στην προκειμένη περίπτωση δικηγορικές) από κοινού με σκοπό το κέρδος. Ο συνεταιρισμός δεν έχει ξεχωριστή νομική προσωπικότητα και έτσι στις περιπτώσεις που καταλογίζεται επαγγελματική ευθύνη στο συνεταιρισμό τόσο η παρουσία του συνεταιρισμού όπως και η παρουσία ενός εκάστου των συνεταίρων – που φέρουν απεριόριστη ευθύνη – τίθενται σε κίνδυνο.

Οι συνεταιρισμοί θεωρούνταν κατάλληλα σχήματα όταν ήταν μικροί και οι συνέταιροι συνεργάζονταν στενά ο ένας με τον άλλο. Όμως, η απεριόριστη ευθύνη των συνεταίρων άρχισε να δημιουργεί ανησυχίες εξαιτίας του αριθμού και του μεγέθους των απαιτήσεων για επαγγελματική αμέλεια. Ο μεγάλος αριθμός των συνεταίρων σε ορισμένα δικηγορικά γραφεία και η αύξηση των πιθανοτήτων να τους καταλογιστεί ευθύνη από κοινού και κεχωρισμένως λόγω των ενεργειών άλλων δικηγόρων του γραφείου τους είναι ο λόγος που τελευταίως παρατηρείται το φαινόμενο μετατροπής δικηγορικών συνεταιρισμών σε Δικηγορικές Εταιρείες Περιορισμένης Ευθύνης (ΔΕΠΕ). Η ΔΕΠΕ είναι ιδιωτική εταιρεία περιορισμένης ευθύνης της οποίας όλοι οι μέτοχοι και οι διοικητικοί σύμβουλοι είναι δικηγόροι. Η ΔΕΠΕ διαθέτει ξεχωριστή νομική προσωπικότητα και το εταιρικό δίκαιο την αναγνωρίζει ως οντότητα ικανή να έχει δική της παρουσία, να συνομολογεί συμβάσεις και να διαπράττει αστικά αδικήματα, να ενάγει και να ενάγεται στα δικαστήρια.

Σύμφωνα με το άρθρο 6Γ(10) του περί Δικηγόρων Νόμου (Κεφ. 2) οι δικηγόροι της ΔΕΠΕ εμφανίζονται ενώπιον των δικαστηρίων εκ μέρους ή για λογαριασμό της. Η ΔΕΠΕ ευθύνεται για τις πράξεις και παραλείψεις των δικηγόρων μετόχων της και των εργοδοτούμενων της (εκ προσθήσεως) με βάση τόσο τον περί συμβάσεων νόμο όσο και τον περί αστικών αδικημάτων νόμο. Η ευθύνη της ΔΕΠΕ για τα χρέη και τις υποχρεώσεις της είναι απεριόριστη και έτσι σε περίπτωση που της καταλογίζεται επαγγελματική ευθύνη τίθενται σε κίνδυνο τα δικά της περιουσιακά της στοιχεία.

(β) Οι νυν συνέταιροι εταιρείας δικηγόρων

Στην περίπτωση που ο κάτοχος του ασφαλιστηρίου είναι ομόρρυθμη ή ετερόρρυθμη δικηγορική εταιρεία (συνεταιρισμός), οι συνέταιροι εμπίπτουν στον όρο «ασφαλισμένος».

Οι δικηγόροι ανέκαθεν συνήθιζαν να οργανώνονται σε συνεταιρισμούς και η σύνθεσή τους αλλάζει με την αποχώρηση παλαιών και προσχώρηση νέων δικηγόρων. Ορισμένες διατάξεις του περί Ομορρύθμων και Ετερορρύθμων Εταιρειών και Εμπορικών Επωνυμιών Νόμου (Κεφ. 116) αφορούν την ευθύνη του οίκου («οίκος» είναι ο συλλογικός όρος των προσώπων που έχουν συστήσει συνεταιρισμό) και των ιδίων των συνεταίρων:

Άρθρο 8: ο κάθε σύνεταρος είναι αντιπρόσωπος του οίκου και των άλλων συνεταίρων και οι πράξεις του κατά τη συνήθη πορεία των εργασιών δεσμεύουν τον οίκο και τους συνεταίρους.

Άρθρο 9: Πράξη ή έγγραφο που εκτελείται με την επωνυμία του οίκου δεσμεύει τον οίκο και όλους τους συνεταίρους.

Άρθρο 12: Κάθε σύνεταρος είναι υπεύθυνος από κοινού με τους άλλους συνεταίρους για όλα τα χρέη και υποχρεώσεις του οίκου.

Άρθρο 13: όταν οποιαδήποτε παράνομη πράξη ή παράλειψη συνεταίρου προκαλεί απώλεια ή βλάβη σε τρίτο πρόσωπο, ο οίκος ευθύνεται στην ίδια έκταση που ευθύνεται ο αδικοπραγών συνétairos (*Dubai Aluminium Co Ltd v. Salaam (2002)*).

Άρθρο 15: οι συνétairos ευθύνονται από κοινού και κεχωρισμένως για τα αστικά αδικήματα που διαπράττει συνétairos κατά τη συνήθη πορεία των εργασιών του οίκου.

Συνεπώς αν ένας δικηγόρος συνétairos σε δικηγορικό οίκο δώσει αμελή επαγγελματική συμβουλή σε πελάτη του οίκου, όλοι οι συνétairos δικηγόροι φέρουν ευθύνη προς τον πελάτη του οίκου για τη ζημιά που υπέστη λόγω της αμελούς συμβουλής. Εφόσον η ευθύνη είναι από κοινού και κεχωρισμένως, ο πελάτης μπορεί να εναγάγει ένα δικηγόρο συνétairo για όλο το ποσό, ή να εναγάγει διάφορους δικηγόρους συνεταίρους διαδοχικά μέχρι να ανακτήσει πλήρως τη ζημιά του.

Όπως είναι γνωστό ο συνεταιρισμός δεν δημιουργεί ξεχωριστό νομικό πρόσωπο και, επομένως, ο κάθε συνétairos είναι υπεύθυνος μέχρι το τελευταίο σεντ της προσωπικής του περιουσίας για τα χρέη και τις υποχρεώσεις του συνεταιρισμού. Μόνο η ευθύνη των ετερόρρυθμων συνεταίρων είναι περιορισμένη αλλά πάντοτε πρέπει να υπάρχει ένας τουλάχιστον ομόρρυθμος συνétairos με απεριόριστη ευθύνη.

Η κάλυψη αφορά καταρχήν την δική του προσωπική επαγγελματική ευθύνη του δικηγόρου κατά την άσκηση της δικηγορίας ενόσω είναι συνétairos στον οίκο. Επίσης καλύπτεται η ευθύνη του εκ προσθήσεως για τις αμελείς πράξεις των εργοδοτούμενων του συνεταιρισμού κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους.

γ) Οι πρώην συνétairos εταιρείας δικηγόρων

Ακόμη και οι πρώην συνétairos εμπίπτουν στον όρο «ασφαλισμένος».

Όσον αφορά τις υφιστάμενες υποχρεώσεις του οίκου, ο νόμος προβλέπει ότι η απλή αποχώρηση από τον οίκο δεν απαλλάσσει τον πρώην συνétairo από χρέη και υποχρεώσεις που δημιουργήθηκαν πριν από την αποχώρησή του (άρθρο 20 του Κεφ. 116).

Όσον αφορά τις μελλοντικές υποχρεώσεις του οίκου που είχαν δημιουργηθεί μετά την αποχώρηση του πρώην συνεταίρου, ο γενικός κανόνας είναι ότι ο πρώην συνétairos παραμένει υπεύθυνος μέχρι να λάβει γνώση ο πελάτης ή ο πιστωτής του οίκου για την αποχώρηση (άρθρο 38 (1) του Κεφ. 116). Μέχρι να δοθεί κατάλληλη γνωστοποίηση στους πελάτες και πιστωτές ο πρώην συνétairos συνεχίζει να φέρει ευθύνη και για μελλοντικές υποχρεώσεις του οίκου, που δημιουργήθηκαν μετά την αποχώρησή του, τόσο με βάση το δίκαιο των συμβάσεων όσο και με βάση το δίκαιο των αστικών αδικημάτων.

Η κάλυψη της ευθύνης των πρώην συνεταίρων αποσκοπεί να προστατέψει τους νυν συνεταίρους από απαιτήσεις που προκύπτουν από αστικό αδίκημα που διέπραξαν πρώην συνétairoί τους όταν ήταν ενεργά μέλη του γραφείου.

(δ) Οι μέτοχοι της ΔΕΠΕ

Στην περίπτωση που ο κάτοχος του ασφαλιστηρίου είναι Δικηγορική Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης, οι μέτοχοί της εμπίπτουν στον όρο «ασφαλισμένος».

Με βάση το εταιρικό δίκαιο σε μια εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, είναι η ευθύνη των μετόχων που είναι περιορισμένη - ευθύνονται μόνο για την αποπληρωμή του τιμήματος των μετοχών τους - ενώ η ευθύνη της ίδιας της εταιρείας είναι απεριόριστη.

Ένας δικηγόρος μέτοχος της ΔΕΠΕ υπέχει επαγγελματική ευθύνη μόνο για τις δικές του αμελείς πράξεις. Ο δικηγόρος μέτοχος της ΔΕΠΕ (εν αντιθέσει προς το δικηγόρο συντάιρο σε δικηγορικό οίκο) δεν φέρει ευθύνη για επαγγελματική αμέλεια των άλλων μετόχων της ΔΕΠΕ. Εξάλλου σύμφωνα με το άρθρο 6Δ του Κεφ. 2 δεν έχει ευθύνη για οποιοδήποτε χρέος, ευθύνη ή υποχρεώσεις της ΔΕΠΕ, απλώς και μόνο επειδή είναι μέτοχος.

Παρόλον που η νομική προσωπικότητα της εταιρείας παρέχει επαρκή προστασία στους μετόχους, δεν πρέπει να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι σε ορισμένες περιπτώσεις, έστω και σπάνιες, τα δικαστήρια επιτρέπουν την «άρση του εταιρικού πέπλου» και καθιστούν προσωπικά υπεύθυνους τους μετόχους, όπως π.χ. όταν οι μέτοχοι κρύβονται πίσω από την εταιρεία για να προβούν σε δόλιες ενέργειες ή άλλη ανάρμοστη συμπεριφορά, ή όπου η εταιρεία θεωρείται ότι κατέχει την περιουσία της ως εμπιστευμα προς όφελος των μετόχων, ή όπου διαπιστώνεται ότι μια θυγατρική εταιρεία ενεργεί ως αντιπρόσωπος της ιθύνουσας παραγνωρίζοντας τις ξεχωριστές νομικές προσωπικότητες των εταιρειών του ομίλου.

(ε) Οι δικηγόροι ως διοικητικοί σύμβουλοι

Οι δικηγόροι μπορεί να υπηρετούν ως μέλη διοικητικού συμβουλίου της Δικηγορικής Εταιρείας Περιορισμένης Ευθύνης κάτω από την ομπρέλα της οποίας ασκούν τη δικηγορία ή εταιρείας θυγατρικής της ΔΕΠΕ ή των εμπορικών εταιρειών που είναι πελάτες του δικηγορικού γραφείου.

Η επαγγελματική ευθύνη που φέρει ως δικηγόρος διαφέρει από την προσωπική ευθύνη που φέρει ως αξιωματούχος της εταιρείας. Με βάση το εταιρικό δίκαιο κάθε διοικητικός σύμβουλος έχει καθήκοντα πίστης και επιμέλειας:

- να ασκεί τις εξουσίες του με καλή πίστη και για τους σκοπούς για τους οποίους του έχουν παραχωρηθεί, δηλαδή προς όφελος της εταιρείας ως σύνολο,
- να μην περιέρχεται σε θέση που μπορεί να υπάρξει σύγκρουση μεταξύ των προσωπικών συμφερόντων του και των καθηκόντων του προς την εταιρεία,
- να ασκεί τις εξουσίες του για πρόποντες σκοπούς, και
- να μην προσπορίζεται κρυφό κέρδος.

Ο κατάλογος των πιθανών απαιτητών εναντίον των διοικητικών συμβούλων περιλαμβάνει την ίδια την εταιρεία, τους άλλους μετόχους (με ατομική ή συλλογική ή παράγωγη αγωγή), τις δημόσιες αρχές, τους πιστωτές, τους ανταγωνιστές, τις δημόσιες αρχές.

(i) Οι δικηγόροι ως διοικητικοί σύμβουλοι της ΔΕΠΕ

Το άρθρο 6Δ(2) του Κεφ. 2 υπονοεί ότι ο δικηγόρος διοικητικός σύμβουλος της ΔΕΠΕ μπορεί να υπέχει επαγγελματική ευθύνη που οφείλεται σε δική του αμέλεια. Όσον αφορά την έκταση της επαγγελματικής ευθύνης ενός δικηγόρου διοικητικού συμβούλου σε ΔΕΠΕ υπάρχουν δισταγμένες απόψεις.

Η μια θεωρία είναι ότι δεν υπέχει επαγγελματική ευθύνη προκύπτουσα από αστικό αδίκημα παρά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Η άποψη αυτή βασίζεται στην απόφαση *Williams v. Natural Life Health Foods Ltd (1998)* - που αφορούσε εμπορική εταιρεία δικαιοχρησίας- όπου το δικαστήριο έκρινε ότι ο διοικητικός σύμβουλος μιας εταιρείας μπορεί να υπέχει ευθύνη για αμέλεια αν:

- ανέλαβε προσωπική ευθύνη για τη συμβουλή, και
- ο απαιτητής στηρίχτηκε σ' αυτή την ανάληψη ευθύνης, και
- η ενέργεια του απαιτητή να στηριχτεί σ' αυτή την ανάληψη ευθύνης ήταν λογική.

Η αντίθετη άποψη είναι ότι ο δικηγόρος συνήθως ή πάντοτε θα υπέχει επαγγελματική ευθύνη προς τους πελάτες του με βάση τον περί αστικών αδικημάτων νόμο διότι τα δικαστήρια θα έβλεπαν τη νομική συμβουλή στα πλαίσια της άσκησης της δικηγορίας με διαφορετικό φακό παρά τις παραστάσεις που γίνονται κατά τη διάρκεια εμπορικών διαπραγματεύσεων.

Τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου της ΔΕΠΕ θα προέρχονται από την ομάδα των δικηγόρων μετόχων της και θα εμπίπτουν στον όρο «ασφαλισμένος». Συνεπώς η επαγγελματική ευθύνη των δικηγόρων που είναι μέλη του διοικητικού συμβουλίου και ταυτόχρονα μέτοχοι της ΔΕΠΕ καλύπτεται από το ασφαλιστήριο της ΔΕΠΕ.

Η προσωπική ευθύνη που προκύπτει από αδικοπραγία διαπραχθείσα υπό την ιδιότητά του ως διοικητικός σύμβουλος της ΔΕΠΕ - που δεν είναι ευθύνη που προκύπτει κατά την άσκηση της δικηγορίας - δεν καλύπτεται από το ασφαλιστήριο επαγγελματικής ευθύνης δικηγόρων. Τέτοια ευθύνη μπορεί να καλυφθεί από το εξειδικευμένο ασφαλιστήριο διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων.

Αν η ΔΕΠΕ αγοράσει ασφαλιστήριο διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων, θα καλύπτει την προσωπική ευθύνη των διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων που υπηρετούν στο δικό της διοικητικό συμβούλιο καθώς και στα διοικητικά συμβούλια θυγατρικών της εταιρειών όπως π.χ. εταιρειών υπηρεσιών, διαχείρισης ή καταπιστευματοδόχων.

(ii) Οι δικηγόροι ως διορισμένοι διοικητικοί σύμβουλοι (*nominee directors*)

Ο όρος “nominee director” στη νομική επιστήμη σημαίνει διοικητικό σύμβουλο που δεν έχει εκλεγεί από τους μετόχους γενικά αλλά διορίζεται από συγκεκριμένη τάξη κατόχων εξασφαλίσεων ή δανειστών για να προστατέψουν τα συμφέροντά τους. Οι διορισμένοι διοικητικοί σύμβουλοι οφείλουν καθήκοντα πίστης και επιμέλειας προς την εταιρεία και όχι προς εκείνους που τους διορίζουν.

Στην Κύπρο ο όρος χρησιμοποιείται για να υποδείξει δικηγόρο που διορίζεται από τους μετόχους ως μέλος διοικητικού συμβουλίου εταιρείας που είναι πελάτες του δικηγορικού γραφείου. Ως διοικητικοί σύμβουλοι της εταιρείας των πελατών οφείλουν καθήκοντα πίστης και επιμέλειας και υπέχουν προσωπική ευθύνη για τις αμελείς πράξεις ή παραλείψεις τους που διενεργούν υπό την ιδιότητά τους αυτή.

Η προσωπική τους ευθύνη δεν καλύπτεται από το ασφαλιστήριο επαγγελματικής ευθύνης του δικηγορικού γραφείου, μπορεί όμως να καλυφθεί με ένα από δύο τρόπους.

Η εταιρεία στην οποία υπηρετούν μπορεί να αγοράσει δικό της ασφαλιστήριο διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων το οποίο θα καλύπτει την προσωπική ευθύνη όλων των διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων της.

Εναλλακτικά η ΔΕΠΕ μπορεί να αγοράσει ασφαλιστήριο διοικητικών συμβούλων και αξιωματούχων που να περιέχει και την κάλυψη για «διοικητικούς συμβούλους ξένης οντότητας» (outside entity directors). Η κάλυψη αυτή αφορά την προσωπική ευθύνη του προσώπου (δικηγόρου ή εργοδοτούμενου) που υπηρετεί ύστερα από συγκεκριμένη παράκληση της ΔΕΠΕ ως διοικητικός σύμβουλος άλλης εταιρείας σε σχέση με αδικοπραγίες που διαπράττει ως διοικητικός σύμβουλος τέτοιας άλλης εταιρείας.

(στ) Οι προκάτοχοι στην άσκηση της δικηγορίας

Ως ασφαλισμένος θεωρούται και οι προκάτοχοι στην άσκηση της δικηγορίας (predecessors in business). Ο όρος αυτός ερμηνεύτηκε στην Αυστραλιανή υπόθεση *Maxwell v. Price (1960)*, όπου ο δικηγορικός συνεταιρισμός συνεστήθη το 1954 και αγόρασε ασφάλιση επαγγελματικής ευθύνης το 1956. Στην πρόταση ασφάλισης ο ένας συνέταιρος δήλωσε ότι υπήρχε μια απαίτηση εναντίον του από τον καιρό που ήταν αυτοεργοδοτούμενος δικηγόρος το 1952 για ισχυριζόμενη παράλειψη να εγείρει αγωγή πριν να παραγραφεί. Σε κάποιο μεταγενέστερο χρόνο η υπόθεση εναντίον του αποδείχθηκε και ο συνέταιρος υπέβαλε απαίτηση στην ασφαλιστική εταιρεία που εξέδωσε το ασφαλιστήριο του συνεταιρισμού. Η ασφαλιστική εταιρεία αμφισβήτησε την ευθύνη της να καλύψει απαίτηση που είχε εγερθεί πριν από την έναρξη ισχύος του ασφαλιστηρίου της. Το δικαστήριο ερμηνεύοντας τους όρους του ασφαλιστηρίου αποφάσισε ότι ο ασφαλισμένος δικηγόρος δικαιούταν κάλυψη και με απαιτήσεις που είχαν εγερθεί ακόμη και πριν τη σύσταση του συνεταιρισμού.

(ζ) Οι ασκούμενοι δικηγόροι στο γραφείο του κατόχου του ασφαλιστηρίου

Για να αποκτήσει κάποιος άδεια δικηγόρου πρέπει να συμπληρώσει περίοδο άσκησης δώδεκα μηνών σε δικηγορικό γραφείο. Κατά τη διάρκεια της άσκησης, ο ασκούμενος δικηγόρος παρέχει επαγγελματικές υπηρεσίες για τις οποίες υπέχει επαγγελματική ευθύνη και γι' αυτό είναι ασφαλισμένος.

(η) Οι εργοδοτούμενοι του κατόχου του ασφαλιστηρίου

Οι εργοδοτούμενοι του δικηγορικού γραφείου μπορεί να είναι δικηγόροι ή γραφείς. Σύμφωνα με την αγγλική νομολογία επαγγελματική ευθύνη φέρουν όχι μόνο οι προσοντούχοι αλλά και οι μη προσοντούχοι υπάλληλοι (*Merrett v. John RH Babb (2001)*). Η υπόθεση αυτή αφορούσε επιμετρητές, αλλά εφαρμόζεται κατ' αναλογία σε όλες τις κατηγορίες επαγγελματιών.

Η κάλυψη αυτή είναι απαραίτητη εφόσον ο εργοδοτούμενος μπορεί να φέρει ευθύνη ως αδιοπραγών έναντι του πελάτη που υπέστη ζημιά και δεν μπορεί να προβάλει ως υπεράσπιση το γεγονός ότι διέπραξε την πράξη ή παράλειψη αποκλειστικά υπό την ιδιότητά του ως εργοδοτούμενος άλλου και ότι, αν δεν υπήρχε η σύμβαση εργασίας, δεν θα έπραττε ότι έπραξε.

(θ) Οποιαδήποτε εταιρεία υπηρεσιών, διαχείρισης ή καταπιστευματοδόχων που ανήκει στον κάτοχο του ασφαλιστηρίου ή σε οποιοδήποτε άλλο ασφαλισμένο

Οι θυγατρικές ή άλλως συνδεδεμένες εταιρείες υπηρεσιών, διαχείρισης ή καταπιστευματοδόχων που προσφέρουν παρεμφερείς προς την άσκηση δικηγορίας υπηρεσίες (βλ. παρακάτω) εμπίπτουν στον ορισμό του ασφαλισμένου, νοουμένου ότι το όνομά τους και ο κύκλος εργασιών τους αναγράφονται στην Πρόταση Ασφάλισης.

(ι) Ο διαχειριστής ή νόμιμος αντιπρόσωπος οποιουδήποτε αποθανόντα ασφαλισμένου ή αντιπρόσωπος νομικώς ανίκανου ασφαλισμένου

Στην περίπτωση που αποθνήσκει ή καθίσταται ανίκανος προς δικαιοπραξία ο ασφαλισμένος και η απαίτηση για αμελείς πράξεις ή παραλείψεις διαπραχθείσες πριν τον θάνατο ή την κήρυξη της ανικανότητας στρέφεται εναντίον της κληρονομιάς ή της περιουσίας, ο διαχειριστής της περιουσίας του αποθανόντος ή ο νόμιμος αντιπρόσωπος καθίστανται ασφαλισμένοι και μπορούν να ζητήσουν κάλυψη από την ασφαλιστική εταιρεία.

Η κάλυψη αυτή είναι ιδιαίτερα χρήσιμη στην περίπτωση συνεταιρισμού όπου σύμφωνα με το άρθρο 12 του Κεφ. 116 μετά το θάνατο συνεταιρίου η περιουσία του υπόκειται κειχωρισμένα στη συνήθη πορεία διαχείρισης για τα χρέη του οίκου, στην έκταση που παραμένουν ανικανοποίητες αφού προηγουμένως πληρωθούν όλα τα προσωπικά του χρέη.

(3) Ποιες επαγγελματικές υπηρεσίες καλύπτονται

(α) Άσκηση δικηγορίας

Το ασφαλιστήριο θα πρέπει να καλύπτει την επαγγελματική ευθύνη που προκύπτει από παροχή νομικών υπηρεσιών κατά την άσκηση δικηγορίας, όρος που σύμφωνα με το άρθρο 2 του περί Δικηγόρων Νόμου σημαίνει:

- την εμφάνιση ενώπιον οποιουδήποτε Δικαστηρίου για διεξαγωγή διαδικασίας εκ μέρους οποιουδήποτε προσώπου ή της Δημοκρατίας.
- την παρασκευή ή μελέτη οποιουδήποτε δικογράφου εκ μέρους πελάτη.

Ο όρος "δικογράφο" περιλαμβάνει κάθε έγγραφο που καταχωρίζεται στο δικαστήριο και αποτελεί μέρος της δικογραφίας αλλά δεν περιλαμβάνει έκθεση εμπειρογνώμονα ή κατάθεση μάρτυρα που περιέχει έκθεση γεγονότων.

- την ενέργεια εγγραφής εμπορικών σημάτων ή διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και την εμφάνιση ενώπιον οποιασδήποτε διοικητικής αρχής για τους προαναφερόμενους σκοπούς.

- τη σύνταξη, αναθεώρηση, τροποποίηση οποιουδήποτε ιδρυτικού εγγράφου ή καταστατικού εταιρείας κάθε μορφής ή οποιασδήποτε αίτησης, έκθεσης, δήλωσης, ένορκης δήλωσης, απόφασης ή άλλου εγγράφου που σχετίζεται με τη σύσταση, εγγραφή, οργάνωση, αναδιοργάνωση ή διάλυση οποιουδήποτε νομικού προσώπου.
- τη νηολόγηση πλοίων και τη σύνταξη κάθε εγγράφου που αναφέρεται στη σύσταση, μεταβίβαση, αλλοίωση ή κατάργηση κάθε δικαιώματος επί πλοίου καθώς και την εμφάνιση ενώπιον αρμόδιας αρχής για το σκοπό αυτό.
- τη γνωμάτευση με αμοιβή σε κάθε νομικό θέμα που υποβάλλεται στο δικηγόρο.
- τη σύνταξη ή μελέτη οποιουδήποτε εγγράφου που καταχωρίζεται στο Δικαστήριο για σκοπούς διαχείρισης δυνάμει του περί Διαχείρισης Περιουσιών Αποβιωσάντων Νόμου.

(β) Παρεμφερείς υπηρεσίες

Το ασφαλιστήριο μπορεί επίσης να καλύπτει την επαγγελματική ευθύνη που προκύπτει από την παροχή παρεμφερών υπηρεσιών που επιτρέπει ο κανονισμός 18 της Δεοντολογίας, δηλαδή «συμβουλευτικών ή άλλων υπηρεσιών υποβοηθητικών, συναφών ή επάλληλων ή συμπληρωματικών των υπηρεσιών που παρέχει ή δύναται να παρέχει δικηγόρος προσωπικά ή ως εμπιστευματοδόχος».

Οι παρεμφερείς προς την άσκηση της δικηγορίας υπηρεσίες που μπορεί να προσφέρει ένα δικηγορικό γραφείο περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων:

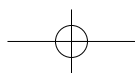
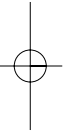
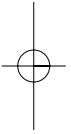
- παροχή εξουσιοδοτημένων αντιπροσώπων των μετόχων (nominee shareholders),
- παροχή διοικητικών συμβούλων (directors), γραμματέα (company secretary) και διεύθυνσης εγγεγραμμένου γραφείου (registered office address),
- παροχή υπηρεσιών γραμματέα της εταιρείας, περιλαμβανομένης της τήρησης κατά νόμο απαιτούμενων αρχείων, ετοιμασία πρακτικών των συνεδριάσεων του διοικητικού συμβουλίου και της γενικής συνέλευσης των μετόχων και γενικά συμμόρφωση με τις απαιτήσεις του νόμου,
- διαχείριση των υποθέσεων της εταιρείας, περιλαμβανομένης της τιμολόγησης, του ανοίγματος τραπεζικών λογαριασμών και της αλληλογραφίας με τρίτα μέρη και τις αρχές
- δημιουργία εμπιστευμάτων (trusts) και υπηρεσίες επιτρόπου εμπιστευμάτων (trustee).

Οι εν λόγω υπηρεσίες παρέχονται είτε απευθείας από το δικηγορικό γραφείο είτε έμμεσα από εταιρεία θυγατρική ή άλλως ελεγχόμενη από το δικηγορικό γραφείο που όπως είδαμε πιο πάνω κάτω από το ασφαλιστήριο θεωρείται και αυτή ως ασφαλισμένη.

(γ) Προσωπικοί διορισμοί

Επιπλέον το ασφαλιστήριο μπορεί να καλύπτει υπηρεσίες που παρέχει ένας δικηγόρος στα πλαίσια διορισμού του ως εκτελεστής διαθήκης (executor), παραλήπτης (receiver), διευθυντής (manager - σύμφωνα με τον περί Εταιρειών Νόμο), εκκαθαριστής (liquidator), διαιτητής (arbitrator), ή οποιουδήποτε άλλου προσωπικού διορισμού (personal appointment).

ΤΟ ΕΥΡΟΣ ΤΗΣ ΚΑΛΥΨΗΣ

(1) Βασική κάλυψη

Η βασική κάλυψη αφορά την πληρωμή αποζημιώσεων από την ασφαλιστική εταιρεία εκ μέρους οποιουδήποτε ασφαλισμένου που προκύπτουν από απαίτηση για παράβαση καθήκοντος κατά την εκτέλεση επαγγελματικών υπηρεσιών. Ο όρος «παράβαση καθήκοντος» είναι αρκετά ευρύς και περιλαμβάνει αμελή πράξη, σφάλμα, ανακριβή δήλωση, παράβαση εμπιστευτικότητας ή παράλειψη στην εκτέλεση επαγγελματικών υπηρεσιών. Η παράβαση του καθήκοντος μπορεί να δημιουργηθεί με βάση τον περί αστικών αδικημάτων νόμο (π.χ. το αστικό αδίκημα της αμέλειας), ή με βάση τον περί συμβάσεων νόμο (π.χ. παραβίαση συμβατικού καθήκοντος επιμέλειας και δεξιοτήτας που οφείλει ένας επαγγελματίας στον πελάτη του), ή περαιτέρω με βάση το δίκαιο των αστικών αδικημάτων για αμελή ανακριβή δήλωση.

Το ασφαλιστήριο δεν αποσκοπεί να καλύψει τον ασφαλισμένο δικηγόρο έναντι όλων των απωλειών που προκαλούνται από την αμέλεια του ίδιου ή του προσωπικού του, αλλά μόνο έναντι εκείνων των απωλειών που προκύπτουν από απαιτήσεις που εδράζονται στη νομική ευθύνη του ασφαλισμένου δικηγόρου που προκύπτει από αμέλεια ή παράβαση καθήκοντος προς κάποιον άλλο κατά την άσκηση της δικηγορίας.

Το αντικείμενο της ασφάλισης είναι η κατά νόμο ευθύνη του ασφαλισμένου να καταβάλει αποζημιώσεις σε τρίτο μέρος. Θεωρητικά ο ασφαλιστής δεν έχει ευθύνη να προβεί σε οποιαδήποτε πληρωμή μέχρις ότου βρεθεί ο ασφαλισμένος κατά νόμο υπόλογος να καταβάλει αποζημιώσεις. Με άλλα λόγια πριν να εκδοθεί δικαστική απόφαση εναντίον του ασφαλισμένου, δεν υπάρχει απώλεια που να έχει υποχρέωση να καλύψει ο ασφαλιστής (*West Wake Price & Co v. Ching (1957)*). Στην πράξη, οι ασφαλιστές αναλαμβάνουν αμέσως ή όσο πιο νωρίς γίνεται το χειρισμό των απαιτήσεων εναντίον του ασφαλισμένου δυνάμει των όρων του ασφαλιστηρίου με σκοπό τον εξώδικο ή δικαστικό διακανονισμό της απαίτησης και δεν περιμένουν την έκβαση της δικαστικής μάχης για να εμπλακούν.

Ο ασφαλιστής έχει υποχρέωση έναντι του ασφαλισμένου και όχι έναντι του τρίτου μέρους προς το οποίο είχε υποχρέωση ο ασφαλισμένος να μην επιδείξει αμέλεια. Το τρίτο μέρος που υποβάλλει απαίτηση εναντίον του ασφαλισμένου δεν είναι μέρος της σύμβασης ασφάλισης και δεν αποκτά οποιαδήποτε δικαιώματα δυνάμει αυτής.

Η βασική κάλυψη αφορά την πληρωμή αποζημιώσεων και εξόδων του απαιτητή, και έτσι δεν περιλαμβάνει την πληρωμή προστίμων ή άλλων χρηματικών κυρώσεων.

(2) Επιπρόσθετες καλύψεις

Το ασφαλιστήριο μπορεί να περιλαμβάνει και αριθμό επιπρόσθετων καλύψεων:

(α) Πνευματική Ιδιοκτησία

Ο ασφαλιστής θα καταβάλει αποζημιώσεις για παραβίαση δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας εκτός από νομικώς κατοχυρωμένη ονομασία ή εμπορικά μυστικά.

(β) Δυσφήμιση

Ο ασφαλιστής θα καταβάλει αποζημιώσεις για λίβελο ή προφορική δυσφήμιση που διαπράχθηκε χωρίς πρόθεση από τον ασφαλισμένο.

Υπάρχουν δύο τρόποι να παρασχεθεί η κάλυψη για δυσφήμιση, είτε να διαγραφεί η εξαίρεση της δυσφήμισης είτε να παρασχεθεί με συγκεκριμένο λεκτικό.

Αν απλώς έχει διαγραφεί η εξαίρεση, η κάλυψη περιορίζεται στα πλαίσια της παράβασης επαγγελματικού καθήκοντος. Η υπόθεση *Groom v. Crocker (1939)* είναι παράδειγμα δυσφήμισης διαπραχθείσας κατά παράβαση επαγγελματικού καθήκοντος προς τον πελάτη. Ο δικηγόρος ενεργούσε για τον πελάτη του που είχε εναχθεί για αμελή οδήγηση αυτοκινήτου. Οι ασφαλιστές του αυτοκινήτου του πελάτη και οι ασφαλιστές του εργοδότη του συμφώνησαν μεταξύ τους να μοιραστούν το κόστος της απαίτησης εναντίον του πελάτη, και ζήτησαν από το δικηγόρο να παραδεχθεί ότι ο πελάτης του οδηγούσε αμελώς. Χωρίς να λάβει οδηγίες από τον πελάτη του για παραδοχή, ο δικηγόρος προέβηκε σε γραπτή παραδοχή όπως του ζητήθηκε. Όταν έμαθε γι' αυτή την παραδοχή, ο πελάτης ενήγαγε το δικηγόρο του για λίβελο και έλαβε ένα μεγάλο ποσό αποζημιώσεων γι' αυτή την παράβαση επαγγελματικού καθήκοντος να προβεί σε δυσφημιστική δήλωση ότι οδηγούσε αμελώς.

Αν προστεθεί με συγκεκριμένο λεκτικό, η κάλυψη παρέχεται για οποιαδήποτε δυσφήμιση, είτε κατά παράβαση επαγγελματικού καθήκοντος είτε όχι, νοουμένου βέβαια ότι δεν διαπράχθηκε εκ προθέσεως.

(γ) Δόλος / Ανεντιμότητα

Ο ασφαλιστής θα καταβάλει αποζημιώσεις που προκύπτουν από δόλια ή ανέντιμη συμπεριφορά κάτω από τις εξής προϋποθέσεις:

- να έχει υποβληθεί απαίτηση από τρίτο μέρος,
- ο δόλος ή η ανεντιμότητα να έχει διαπραχθεί από εργοδοτούμενο ή φυσικό πρόσωπο που είναι συνétairos ή μέτοχος του ασφαλισμένου δικηγορικού γραφείου,
- η κάλυψη δεν θα παρασχεθεί στον ίδιο το δράστη,
- η δόλια ή ανέντιμη συμπεριφορά δεν είχε γίνει ανεκτή, ρητά ή σιωπηρά από το δικηγορικό γραφείο,
- η δόλια ή ανέντιμη συμπεριφορά είχε ως αποτέλεσμα ευθύνη του δικηγορικού γραφείου.

Χωρίς αυτή την επιπρόσθετη κάλυψη το ασφαλιστήριο επαγγελματικής ευθύνης θα εξαιρούσε τη δόλια και ανέντιμη συμπεριφορά. Τέτοια εξαίρεση θεωρείται ότι μέσα στα πλαίσια της δημόσιας πολιτικής όπως εφαρμόζεται από τα δικαστήρια, τα οποία θεωρούν ότι ο ασφαλιστής δεν έχει συμφωνήσει να καλύψει ανέντιμες ή παρόμοιες πράξεις ή παραλείψεις του ασφαλισμένου (*Beresford v. Royal Insurance Co Ltd (1938)*).

Στην υπόθεση *Goddard and Smith v. Frew* ((1939), όπου δεν υπήρχε τέτοια επέκταση, το δικαστήριο αποφάσισε ότι το ασφαλιστήριο επαγγελματικής ευθύνης δεν κάλυπτε κατάχρηση από εργοδοτούμενο σε βάρος πελατών. Το ασφαλιστήριο ήταν σχεδιασμένο για να καλύψει προσεκτικά περιγραφόμενες ευθύνες, δεν ήταν ασφαλιστήριο πίστης που καλύπτει τον ασφαλισμένο για την ανεντιμότητα των εργοδοτούμενων του.

Η ρητή επιπρόσθετη κάλυψη Δόλος / Ανεντιμότητα εξουδετερώνει την δικαστικά καθιερωμένη εξαίρεση και παρέχει κάλυψη έναντι τρίτων. Όμως, αυτή η επιπρόσθετη κάλυψη δεν καλύπτει τις απώλειες του ίδιου του δικηγορικού γραφείου λόγω δόλιας ή ανέντιμης συμπεριφοράς των εργοδοτούμενων του. Η ίδια ζημιά του δικηγορικού γραφείου μπορεί να καλυφθεί με συγκεκριμένη επέκταση (βλ. παρακάτω).

(δ) Υπεράσπιση

Εκτός από αποζημιώσεις προς τρίτους, το ασφαλιστήριο καλύπτει και τα έξοδα υπεράσπισης του ασφαλισμένου εναντίον του οποίου εγείρεται απαίτηση. Τα έξοδα υπεράσπισης συμπεριλαμβάνουν εκτός από λογική αμοιβή του δικηγόρου του εναγόμενου ασφαλισμένου, λογικά έξοδα διερεύνησης ή διακανονισμού της απαίτησης. Δεν περιλαμβάνουν διοικητικά έξοδα του ασφαλισμένου ή το κόστος του χρόνου του ασφαλισμένου.

Τα έξοδα υπεράσπισης συμπεριλαμβάνονται στο όριο ευθύνης (cost inclusive) του ασφαλιστηρίου.

(3) Προαιρετικές επεκτάσεις της κάλυψης

Εκτός από τη βασική κάλυψη το ασφαλιστήριο μπορεί να προσφέρει και αριθμό προαιρετικών επεκτάσεων:

(α) Παρουσία στο Δικαστήριο

Ο ασφαλιστής καταβάλλει ημερήσια αποζημίωση για παρουσία στο δικαστήριο συνταίρου ή μετόχου ή εργοδοτούμενου του κατόχου του ασφαλιστηρίου με σκοπό να δοθεί μαρτυρία σε σχέση με απαίτηση για επαγγελματική αμέλεια.

(β) Πρόσθετη Περίοδος Γνωστοποίησης

Υπό κανονικές συνθήκες οποιαδήποτε ειδοποίηση για απαίτηση πρέπει να δίνεται μέσα στην περίοδο ασφάλισης. Ο χρόνος υποβολής απαίτησης επεκτείνεται για 30 ημέρες πέραν της ημερομηνίας ακυρωσης ή ανανέωσης της περιόδου ασφάλισης στις περιπτώσεις που ο ασφαλιστής ακυρώνει ή δεν ανανεώνει το ασφαλιστήριο (όχι όμως για μη πληρωμή ή άλλη παράβαση των όρων του ασφαλιστηρίου).

(γ) Απολεσθέντα Έγγραφα

Ο ασφαλιστής θα καταβάλει αποζημιώσεις για απώλεια ή καταστροφή εγγράφων που ανήκουν σε πελάτες. Οι αποζημιώσεις περιλαμβάνουν και τα λογικά έξοδα για την αντικατάσταση ή αποκατάσταση τέτοιων εγγράφων. Για την επέκταση αυτή ισχύει συγκεκριμένο εσωτερικό όριο ευθύνης και αφαιρετέο ποσό.

Ο ασφαλιστής δεν θα ευθύνεται για απαιτήσεις που προκύπτουν από φυσική φθορά ή σταδιακή αλλοίωση, σκώρο και παράσιτα, ή άλλα θέματα πέραν του ελέγχου του ασφαλιστή. Επίσης ισχύουν οι γενικές εξαιρέσεις του ασφαλιστηρίου για εσκεμμένες ή ανέντιμες ενέργειες.

(δ) Απιστία Εργοδοτουμένων

Ο ασφαλιστής θα καταβάλει αποζημιώσεις για απώλεια του ασφαλισμένου που προέρχεται από δόλο ή ανεντιμότητα εργοδοτουμένου του δικηγορικού γραφείου - κατόχου του ασφαλιστηρίου που συνίσταται σε κατάχρηση χρημάτων ή αξιογράφων.

Το ασφαλιστήριο καλύπτει την επαγγελματική ευθύνη του δικηγόρου προς τρίτους (πελάτες ή μη), δεν καλύπτει ζημιά του ιδίου του ασφαλισμένου δικηγόρου. Η επέκταση αυτή καλύπτει ίδια ζημιά του ασφαλισμένου που κανονικά παρέχεται με ξεχωριστό ασφαλιστήριο εγγύησης πίστης.

(ε) Οιονεί Δικαστικά Έξοδα

Ο ασφαλιστής καλύπτει τα έξοδα του ασφαλισμένου για διερεύνηση και υπεράσπιση παραπόνων εναντίον του ασφαλισμένου από κρατικές αρχές ή επαγγελματικά σώματα. Τα πρόστιμα που επιβάλλονται από το Πειθαρχικό Συμβούλιο εξαιρούνται, εκείνα που καλύπτονται είναι τα έξοδα υπεράσπισης ενώπιον του Πειθαρχικού Συμβουλίου ή άλλου αρμόδιου σώματος.

(στ) Εκκρεμής ευθύνη (run-off)

Αν ο δικηγόρος παύσει να ασκεί τη δικηγορία κατά τη διάρκεια της περιόδου ασφάλισης, η κάλυψη του ασφαλιστηρίου επεκτείνεται ώστε να καλύπτει τις απαιτήσεις εναντίον του για ορισμένη χρονική περίοδο από την ημερομηνία της παύσης της άσκησης της δικηγορίας.

(ζ) Οι αντιπρόσωποι του ασφαλισμένου

Όταν ο ασφαλισμένος δικηγόρος αναθέτει σε άλλο δικηγόρο (συνήθως σε άλλη επαρχία) να χειριστεί ως αντιπρόσωπος εκ μέρους του οποιαδήποτε υπόθεση κατά την άσκηση της δικηγορίας, ο αντιπροσωπευόμενος δικηγόρος μπορεί να υπέχει ευθύνη για τις αμελείς πράξεις ή παραλείψεις του αντιπροσώπου του, αν είναι μέσα στα πλαίσια της εξουσιοδότησής του.

Γι' αυτό το λόγο ο ασφαλιστής αναλαμβάνει να καλύψει τον ασφαλισμένο δικηγόρο σε σχέση με απαιτήσεις που υποβάλλονται εναντίον του ασφαλισμένου οι οποίες προκύπτουν από οποιαδήποτε αμελή πράξη, σφάλμα ή παράλειψη που διαπράχθηκε από οποιοδήποτε αντιπρόσωπο ή αντιπροσώπους στους οποίους ανατέθηκε εργασία από τον ασφαλισμένο κατά την άσκηση της δικηγορίας.

(4) Εξαιρέσεις από την κάλυψη

Κατά κανόνα το ασφαλιστήριο επαγγελματικής ευθύνης θα περιλαμβάνει ένα αριθμό δικαιολογημένων εξαιρέσεων, όπως:

- Προστασία Ανταγωνισμού: Δεν καλύπτονται απαιτήσεις που βασίζονται σε παράβαση του νόμου περί προστασίας του ανταγωνισμού, περιορισμού του εμπορίου, ή αθέμιτου ανταγωνισμού.

- Σωματικός Τραυματισμός / Περιουσιακή Ζημιά: μπορούν να καλυφθούν κάτω από ασφαλιστήριο ευθύνης εργοδότη και αστικής ευθύνης.
- Συμβατική Ευθύνη / Εγγυήσεις Εκτέλεσης: Δεν καλύπτονται απαιτήσεις από ανάληψη συμβατικής ευθύνης ή άλλης υποχρέωσης πέραν του καθήκοντος να επιδειχθεί η επιμέλεια και η δεξιοσύνη που απαιτείται συνήθως κατά την εκτέλεση επαγγελματικών υπηρεσιών, από εγγυήσεις ή από καθυστέρηση ή παράλειψη εκτέλεσης επαγγελματικών υπηρεσιών (εκτός αν η καθυστέρηση ή παράλειψη οφείλεται σε παράβαση καθήκοντος). Η εξαίρεση αυτή έχει προκύψει από τις αυξανόμενες πιέσεις προς τους επαγγελματίες να εγγυηθούν τις υπηρεσίες τους προς τους πελάτες. Το καθήκον του δικηγόρου είναι να επιδεικνύει το συνηθισμένο βαθμό επιδεξιότητας και επιμέλειας που αναμένεται από ένα λογικά ικανό δικηγόρο και αυτό τον κίνδυνο ασφαλίσει ο ασφαλιστής και με βάση αυτόν τον κίνδυνο υπολογίζει το ασφαλιστήριο. Δικαιολογημένα ο ασφαλιστής εξαιρεί ευθύνες ή καθήκοντα που αναλαμβάνει ο ασφαλισμένος που είναι πέραν των συνηθισμένων για το επάγγελμα του δικηγόρου.
- Κοστολόγηση: Δεν καλύπτονται απαιτήσεις που βασίζονται στην παράλειψη ακριβούς εκτίμησης του κόστους εκτέλεσης των επαγγελματικών υπηρεσιών.
- Εργοδοτικές Πρακτικές: Δεν καλύπτονται απαιτήσεις που προκύπτουν από εργοδοτικές πρακτικές, παρενόχληση ή διακρίσεις. Τέτοια ευθύνη μπορεί να καλυφθεί με εξειδικευμένο ασφαλιστήριο εργοδοτικών πρακτικών.
- Αφερεγγυότητα του Ασφαλισμένου: Δεν θεωρείται ασφαλισίμος κίνδυνος.
- Υποδομή: Δεν καλύπτονται απαιτήσεις που βασίζονται σε μηχανική ή ηλεκτρική βλάβη ή διακοπή τηλεπικοινωνιών.
- Συμφέρον Ασφαλισμένου: Δεν καλύπτονται απαιτήσεις που εγείρονται από εταιρείες στις οποίες έχει οικονομικό συμφέρον ο ασφαλισμένος ή η οικογένειά του.
- Σκόπιμες ή Ανέντιμες Πράξεις: Δεν καλύπτονται απαιτήσεις που προκύπτουν από σκόπιμες ή απερισκεπτες παραβάσεις καθήκοντος, ανέντιμες πράξεις, αξιόποινες ή δόλιες ενέργειες (εκτός βέβαια αν καλύπτονται από τις επεκτάσεις ανεντιμότητας). Η εξαίρεση αυτή επαναλαμβάνει τον κανόνα του κοινού δικαίου σε σχέση με όλες τις συμβάσεις ασφάλισης ότι ο ασφαλιστής δεν είναι υποχρεωμένος να παράσχει κάλυψη εκεί όπου ο ασφαλισμένος προκάλεσε την απώλεια με σκόπιμη, αξιόποινη ή ανέντιμη πράξη. Ο κανόνας περιλαμβάνει αξιόποινες ή ανέντιμες πράξεις ή παραλείψεις εκ μέρους του ιδίου του ασφαλισμένου ή των εργοδοτουμένων του.
- Επενδυτικές Συμβουλές: Δεν καλύπτονται απαιτήσεις που προκύπτουν από επενδυτικές συμβουλές που δίνει ο ασφαλισμένος.
- Κοινοπραξίες: Δεν καλύπτονται απαιτήσεις που βασίζονται σε εργασία που έχει εκτελέσει ο ασφαλισμένος για σύνδεσμο ή κοινοπραξία της οποίας είναι μέλος.
- Πειθαρχικό Συμβούλιο: Δεν καλύπτονται πρόστιμα που επιβάλλει το Πειθαρχικό Συμβούλιο.

- Διακύμανση της Αγοράς: Δεν καλύπτονται απαιτήσεις που προκύπτουν από τη μείωση της αξίας ή απώλεια επενδύσεων που είναι αποτέλεσμα διακυμάνσεων της αξίας των μετοχών ή των εμπορευμάτων.
- Εμπορικό Σήμα: Δεν καλύπτονται απαιτήσεις που βασίζονται σε παραβιάσεις εμπορικού σήματος.
- Ρύπανση: Μπορεί να καλυφθεί με εξειδικευμένο ασφαλιστήριο περιβαλλοντικής ευθύνης.
- Προηγούμενες απαιτήσεις / Περιστατικά: Δεν καλύπτονται απαιτήσεις που υποβλήθηκαν πριν την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του ασφαλιστηρίου ή που προκύπτουν από περιστατικά που κατά την έναρξη ισχύος του ασφαλιστηρίου λογικά θα αναμένονταν από τον ασφαλισμένο να προκαλέσουν την έγερση απαίτησης. Η εξαίρεση αυτή διευκρινίζει το εμφανές, προς αποφυγή αμφιβολιών. Το ασφαλιστήριο καλύπτει απαιτήσεις που υποβάλλονται για πρώτη φορά εναντίον του ασφαλισμένου κατά τη διάρκεια της περιόδου ασφάλισης, όπως εξηγείται παρακάτω στην παράγραφο για την ενεργοποίηση του ασφαλιστηρίου με βάση το χρόνο υποβολής της απαίτησης. Ο ασφαλιστής μπορεί να συμφωνήσει να παράσχει κάλυψη και πριν την ημερομηνία έναρξης της ισχύος του ασφαλιστηρίου, όπως εξηγείται παρακάτω στην παράγραφο για την ημερομηνία αναδρομικής ισχύος.
- Εμπορικά Χρέη: Δεν καλύπτονται απαιτήσεις σε σχέση με εμπορικές πράξεις ή με εγγύηση για εμπορικό χρέος.
- Η.Π.Α. / Καναδάς: Δεν καλύπτονται απαιτήσεις που υποβάλλονται σ' αυτές τις χώρες ή που αφορούν αποφάσεις των δικαστηρίων αυτών των χωρών λόγω των υπερβολικών αποζημιώσεων που επιδικάζουν τα δικαστήριά τους.
- Πόλεμος / Τρομοκρατία: Δεν θεωρούνται ασφαλίσιμοι κίνδυνοι. Εν πάση περιπτώσει είναι δύσκολο να προκύψει επαγγελματική ευθύνη από πολεμικές ή τρομοκρατικές ενέργειες.
- Ευθύνη Διοικητικού Συμβούλου ή Αξιωματούχου: Τέτοια ευθύνη καλύπτεται με εξειδικευμένο ασφαλιστήριο που μπορεί να αγοράσει η εταιρεία στην οποία υπηρετεί ο δικηγόρος ως διοικητικός σύμβουλος ή αξιωματούχος.

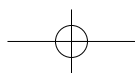
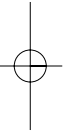
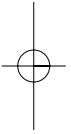
(5) Όρια ευθύνης

Το όριο ευθύνης είναι το μέγιστο ποσό που είναι υποχρεωμένος να καταβάλει ο ασφαλιστής δυνάμει του ασφαλιστηρίου. Οποιοσδήποτε αποζημιώσεις ή άλλα έξοδα πέραν του ορίου ευθύνης βαρύνουν τον ασφαλισμένο και θα τα πληρώσει από την τσέπη του.

Σε ασφαλιστήρια επαγγελματικής ευθύνης συνήθως προβλέπεται συνολικό όριο ευθύνης (aggregate limit of liability) για μια οποιαδήποτε περίοδο ασφάλισης.

Ο Νόμος αναμένεται να καθορίσει ελάχιστα όρια ευθύνης. Βέβαια ο κάθε δικηγορικός οίκος μπορεί να επιλέξει πιο ψηλά όρια ευθύνης αν κατά την άποψή του τα ελάχιστα όρια δεν προσφέρουν επαρκή προστασία στην περίπτωση του.

ΑΛΛΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ

(1) Περίοδος ασφάλισης

Η ασφάλιση της επαγγελματικής ευθύνης θα είναι όρος για την έκδοση ή ανανέωση άδειας εξασκήσεως του δικηγορικού επαγγέλματος και γι' αυτό η περίοδος ασφάλισης θα πρέπει να συμπίπτει με την ετήσια άδεια δηλαδή από 1η Ιανουαρίου μέχρι 31η Δεκεμβρίου κάθε έτους.

(2) Ενεργοποίηση με βάση το χρόνο υποβολής της απαίτησης

Το ασφαλιστήριο ενεργοποιείται με βάση το χρόνο υποβολής της απαίτησης (claims made basis), δηλαδή η απαίτηση πρέπει να υποβληθεί κατά τη διάρκεια της περιόδου ασφάλισης ανεξάρτητα από το πότε είχε προκληθεί ή επέλθει η ευθύνη.

Οι ασφαλιστές επιλέγουν την ενεργοποίηση με βάση το χρόνο υποβολής της απαίτησης για να αποφύγουν τα προβλήματα των μακροδιάδοχων (long-tail) απαιτήσεων που παρουσιάζονται στα ασφαλιστήρια που ενεργοποιούνται με βάση το χρόνο επέλευσης της απώλειας (occurrence basis).

Το γεγονός ότι μπορούν να εγερθούν απαιτήσεις από υπηρεσίες που είχαν παρασχεθεί σε χρόνο πριν την περίοδο ασφάλισης σημαίνει ότι οι ασφαλιστές απαιτούν κατά τη συμπλήρωση της πρότασης ασφάλισης πλήρη αποκάλυψη οποιωνδήποτε γνωστών περιστάσεων που είναι δυνατόν να προκαλέσουν έγερση απαίτησης, τις οποίες ο ασφαλισμένος γνώριζε πριν την έναρξη της περιόδου ασφάλισης.

(3) Ημερομηνία αναδρομικής ισχύος

Για να καταβάλει αποζημιώσεις ο ασφαλιστής θα πρέπει η αδικοπραγία να έχει διαπραχθεί μετά την ημερομηνία αναδρομικής ισχύος (retroactive date). Εξαιτίας της ενεργοποίησης του ασφαλιστηρίου με βάση το χρόνο υποβολής της απαίτησης, ο τωρινός ασφαλιστής επαγγελματικής ευθύνης είναι δυνατόν να κληθεί να καλύψει τον ασφαλισμένο σε σχέση με αμελείς πράξεις που διαπράχθηκαν πριν μερικά χρόνια.

Συνήθως για ένα δικηγορικό γραφείο που αγοράζει για πρώτη φορά ασφάλιση επαγγελματικής ευθύνης ως αναδρομική ημερομηνία καθορίζεται η ημερομηνία έναρξης της ισχύος του ασφαλιστηρίου και θα παραμένει η ίδια για κάθε μελλοντική ανανέωση.

Αν το δικηγορικό γραφείο είχε ασφαλιστήριο επαγγελματικής ευθύνης στο παρελθόν με άλλη ασφαλιστική εταιρεία, η νέα ασφαλιστική εταιρεία μπορεί να δεχθεί ως αναδρομική ημερομηνία την ημερομηνία έναρξης της πρώτης περιόδου ασφάλισης με την προηγούμενη ασφαλιστική εταιρεία. Έτσι αποφεύγονται τα χρονικά κενά στην κάλυψη.

(4) Ρήτρα δικαιοδοσίας

Το ασφαλιστήριο περιλαμβάνει ρήτρα δικαιοδοσίας και μπορεί να καλύπτει αγωγές που εγείρονται εναντίον του ασφαλισμένου στα δικαστήρια:

- (i) μόνο της Κυπριακής Δημοκρατίας (Cyprus Jurisdiction), ή
- (ii) μόνο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (European Jurisdiction), ή

(iii) όλου του κόσμου (Worldwide Jurisdiction).

Έστω και αν η ρήτρα δικαιοδοσίας είναι παγκόσμια, συνήθως εξαιρούνται οι ΗΠΑ και ο Καναδάς λόγω των υπέρμετρων αποζημιώσεων που επιδικάζουν τα δικαστήριά τους

(5) Απαλλαγή ή αφαιρετέο ποσό

Η Απαλλαγή (excess) ή το Αφαιρετέο Ποσό (deductible) είναι ένα μέρος του ποσού της απαίτησης που αναλαμβάνει να πληρώσει από την τσέπη του ο ασφαλισμένος και συνήθως αναγράφεται στον Πίνακα του ασφαλιστηρίου. Η απαλλαγή ή το αφαιρετέο ποσό είναι αντιστρόφως ανάλογα του ασφάλιστρον: όταν ανεβαίνει η απαλλαγή ή το αφαιρετέο ποσό, κατεβαίνει το ασφάλιστρο.

Η διαφορά των δύο έγκειται στο ότι η απαλλαγή δεν μειώνει το όριο ευθύνης (δηλαδή το όριο ευθύνης είναι πληρωτέο ολόκληρο πέραν της απαλλαγής) ενώ το αφαιρετέο ποσό μειώνει το όριο ευθύνης (δηλαδή πληρώνεται το όριο ευθύνης μείον το αφαιρετέο ποσό).

Η απαλλαγή ή αφαιρετέο ποσό εφαρμόζεται τόσο στις πληρωτέες αποζημιώσεις όσο και στα έξοδα υπεράσπισης.

(6) Ακύρωση

Τα ασφαλιστήρια κατά κανόνα περιλαμβάνουν ρήτρα ακύρωσης μεσοσύσης της περιόδου ασφάλισης με προειδοποίηση ορισμένων ημερών. Αν ακυρώνει η ασφαλιστική εταιρεία, συνήθως επιστρέφει το μη δεδουλευμένο ασφάλιστρο. Αν ακυρώνει ο κάτοχος του ασφαλιστηρίου, η ασφαλιστική εταιρεία συνήθως κατακρατεί ένα επιπλέον ποσό ως ασφάλιστρο βραχείας περιόδου και επιστρέφει το υπόλοιπο.

Η ακύρωση διακρίνεται από τη μη ανανέωση κατά την εκπνοή της κατά κανόνα ετήσιας περιόδου ασφάλισης. Κάθε ανανέωση θεωρείται νέα σύμβαση και τα μέρη είναι ελεύθερα να μην προχωρήσουν σε ανανέωση χωρίς κανένα περιορισμό.

Γενικά μιλώντας οι ασφαλιστές σπάνια επικαλούνται τη ρήτρα ακύρωσης, τη χρησιμοποιούν κυρίως όπου ο ασφαλισμένος υποβάλλει ένα εξαιρετικά μεγάλο αριθμό απαιτήσεων θέτοντας σε κίνδυνο το «κοινό ταμείο» που διατηρεί ο ασφαλιστής για να αντιμετωπίσει απαιτήσεις άλλων ασφαλισμένων κάτω από παρόμοιες περιστάσεις, ή όπου ο ασφαλισμένος δεν συνεργάζεται πλήρως σε σχέση με υφιστάμενες απαιτήσεις επιβαρύνοντας τη θέση του ασφαλιστή.

(7) Παραγραφή

Υπάρχουν ασφαλιστήρια που δεν περιλαμβάνουν ρήτρα παραγραφής του αγωγίμου δικαιώματος που έχει ο ασφαλισμένος εναντίον της ασφαλιστικής εταιρείας. Ορισμένα ασφαλιστήρια περιλαμβάνουν τέτοια ρήτρα με την οποία παραγράφεται το δικαίωμα σε χρόνο λιγότερο από εκείνο που προβλέπει ο νόμος.

(8) Γνωστοποίηση απαίτησης στον ασφαλιστή

Ο ασφαλισμένος οφείλει να γνωστοποιήσει γραπτώς στον ασφαλιστή το συντομότερο δυνατόν οποιαδήποτε την υποβολή οποιασδήποτε απαίτησης εναντίον του κατά τη διάρκεια της περιόδου ασφάλισης. Επίσης δύναται να αναφέρει στον ασφαλιστή οποιοσδήποτε περιστάσεις που λογικά αναμένεται να προκαλέσουν την έγερση απαίτησης εναντίον του. Οποιαδήποτε μεταγενέστερη απαίτηση που στηρίζεται σ' αυτές τις περιστάσεις θα θεωρείται ότι γνωστοποιήθηκε στον ασφαλιστή κατά την ημερομηνία της αναφοράς των περιστάσεων.

Αν ο ασφαλισμένος εν γνώσει του υποβάλει αναληθή ή δόλια απαίτηση εκπίπτει όλων των δικαιωμάτων του κάτω από το ασφαλιστήριο.

(9) Υπεράσπιση

Ο ασφαλισμένος δεν δικαιούται να παραδεχθεί ή να αναλάβει οποιαδήποτε ευθύνη, ούτε να προβεί σε οποιοδήποτε συμβιβασμό ή να καταβάλει έξοδα υπεράσπισης χωρίς την προηγούμενη γραπτή έγκριση του ασφαλιστή. Ο ασφαλισμένος οφείλει να παράσχει βοήθεια στον ασφαλιστή και να συνεργαστεί μαζί του για τη διερεύνηση ή υπεράσπιση οποιασδήποτε απαίτησης.

Ο ασφαλιστής δικαιούται να αναλάβει την υπεράσπιση ή διακανονισμό οποιασδήποτε απαίτησης κατά την κρίση του.

(10) Διαχωρισμός ασφαλισμένων

Για να παραχωρήσει την κάλυψη ο ασφαλιστής στηρίζεται στις πληροφορίες που λαμβάνει από τον κάτοχο του ασφαλιστηρίου στην πρόταση ασφάλισης και σε επισυναπτόμενη αλληλογραφία. Η πρόταση ασφάλισης θεωρείται ως ξεχωριστή για κάθε ένα ασφαλισμένο και οποιαδήποτε γνώση ενός ασφαλισμένου δεν καταλογίζεται σε βάρος άλλου ασφαλισμένου για το σκοπό καθορισμού του δικαιώματος προς κάλυψη.

(11) Υποκατάσταση

Αν ο ασφαλιστής προβεί σε πληρωμή δυνάμει του ασφαλιστηρίου υποκαθίσταται στα δικαιώματα του ασφαλισμένου για ανάκτηση από οποιοδήποτε τρίτο υπαίτιο μέρος.

(12) Επιλογή ασφαλιστικής εταιρείας

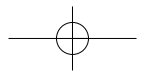
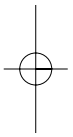
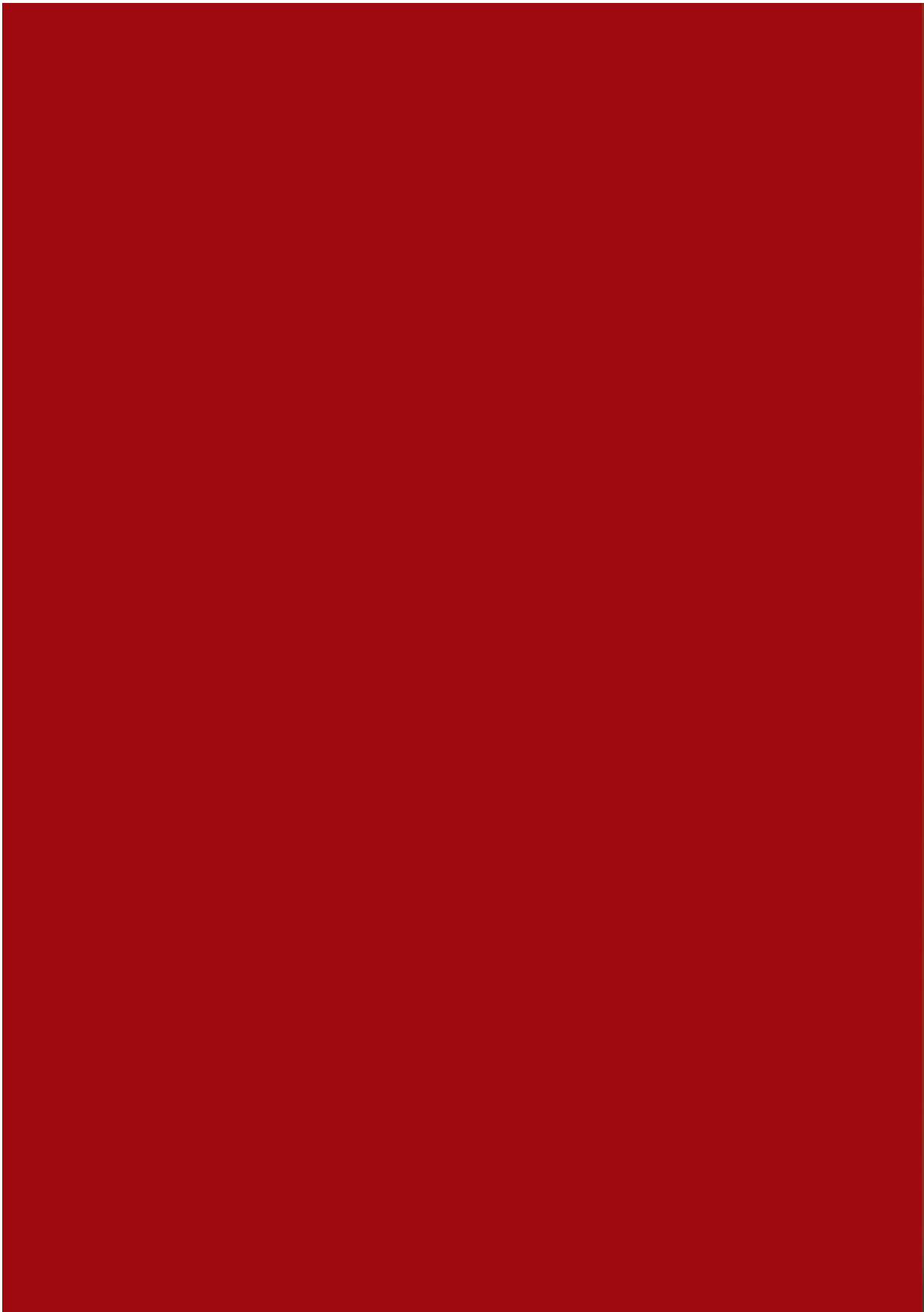
Η ασφαλιστική εταιρεία που θα αναλάβει τον κίνδυνο της επαγγελματικής ευθύνης δικηγορικού γραφείου θα πρέπει να διαθέτει διαχρονική παρουσία στην ασφαλιστική αγορά, οικονομική ευρωστία που να της επιτρέπει να αντιμετωπίζει τις υποχρεώσεις της και εξειδίκευση στον κλάδο ασφαλίσεων ευθύνης.

Σημαντικός παράγων είναι η ποιότητα της εξυπηρέτησης που μπορεί να προσφέρει το τμήμα απαιτήσεων της ασφαλιστικής εταιρείας. Ένα από τα θέματα που θα πρέπει να απασχολήσουν το δικηγορικό γραφείο είναι κατά πόσο το τμήμα απαιτήσεων θα λαμβάνει υπόψη τις απόψεις του ασφαλισμένου δικηγόρου και συγκεκριμένα τις οποιεσδήποτε επαγγελματικές σχέσεις του με τρίτους. Άλλο σοβαρό ζήτημα είναι η προθυμία της ασφαλιστικής εταιρείας να υπερασπιστεί τις απαιτήσεις, ακόμη και τις αβάσιμες, εναντίον του ασφαλισμένου της.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
Η ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ	3
(1) Η επαγγελματική συμπεριφορά του δικηγόρου	5
(2) Διάπραξη αστικού αδικήματος	6
(3) Παράβαση συμβατικού όρου	6
(4) Περιορισμός της επαγγελματικής ευθύνης	6
(5) Ευθύνη προς τρίτους	7
(6) Το απαιτούμενο επίπεδο επιμέλειας και δεξιοτήτας	7
(7) Αποζημιώσεις	8
 ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	 9
(1) Επαγγελματική ευθύνη προς πελάτες	11
(2) Επαγγελματική ευθύνη προς άλλους	15
(3) Επαγγελματική ευθύνη που δεν αφορά άσκηση δικηγορίας	17
(4) Επαγγελματική ευθύνη εκ προστήσεως	17
 ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΗ	 19
(1) Νομοθετική ρύθμιση	21
(2) Ποιος είναι ο ασφαλισμένος	21
(α) Ο κάτοχος του ασφαλιστηρίου	21
(β) Οι νυν συνέταιροι εταιρείας δικηγόρων	22
(γ) Οι πρώην συνέταιροι εταιρείας δικηγόρων	23
(δ) Οι μέτοχοι της ΔΕΠΕ	24
(ε) Οι δικηγόροι ως διοικητικοί σύμβουλοι	24
(στ) Οι προκάτοχοι στην άσκηση της δικηγορίας	26
(ζ) Οι ασκούμενοι δικηγόροι στο γραφείο του κατόχου του ασφαλιστηρίου	26
(η) Οι εργοδοτούμενοι του κατόχου του ασφαλιστηρίου	26
(θ) Οποιαδήποτε εταιρεία υπηρεσιών, διαχείρισης ή καταπιστευματοδόχων που ανήκει στον κάτοχο του ασφαλιστηρίου ή σε οποιοδήποτε άλλο ασφαλισμένο	27
(ι) Ο διαχειριστής ή νόμιμος αντιπρόσωπος οποιουδήποτε αποθανόντα ασφαλισμένου ή αντιπρόσωπος νομικών ανέκτου ασφαλισμένου	27
(3) Ποιες επαγγελματικές υπηρεσίες καλύπτονται	27
(α) Άσκηση δικηγορίας	27
(β) Παρεμφερείς υπηρεσίες	28
(γ) Προσωπικοί διορισμοί	28

ΤΟ ΕΥΡΟΣ ΤΗΣ ΚΑΛΥΨΗΣ	29
(1) Βασική κάλυψη	31
(2) Επιπρόσθετες καλύψεις	31
(α) Πνευματική Ιδιοκτησία	31
(β) Δυσφήμιση	32
(γ) Δόλος / Ανεπιτιμότητα	32
(δ) Υπεράσπιση	33
(3) Προαιρετικές επεκτάσεις της κάλυψης	33
(α) Παρουσία στο Δικαστήριο	33
(β) Πρόσθετη Περίοδος Γνωστοποίησης	33
(γ) Απολεσθέντα Έγγραφα	33
(δ) Απιστία Εργοδοτούμενων	34
(ε) Οιονεί Δικαστικά Έξοδα	34
(στ) Εκκρεμής Ευθύνη (run-off)	34
(ζ) Οι αντιπρόσωποι του ασφαλισμένου	34
(4) Εξαιρέσεις από την κάλυψη	34
(5) Όρια ευθύνης	36
ΆΛΛΑ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ	37
(1) Περίοδος ασφάλισης	39
(2) Ενεργοποίηση με βάση το χρόνο υποβολής της απαίτησης	39
(3) Ημερομηνία αναδρομικής ισχύος	39
(4) Ρήτρα δικαιοδοσίας	39
(5) Απαλλαγή ή αφαιρετέο ποσό	40
(6) Ακύρωση	40
(7) Παραγραφή	40
(8) Γνωστοποίηση της απαίτησης στον ασφαλιστή	41
(9) Υπεράσπιση	41
(10) Διαχωρισμός ασφαλισμένων	41
(11) Υποκατάσταση	41
(12) Επιλογή ασφαλιστικής εταιρείας	41

**ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΑΣΦΑΛΙΣΗ
ΤΗΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΥΘΥΝΗΣ
ΔΙΚΗΓΟΡΩΝ**

του Μιλτιάδη Μιλτιάδου